

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Saxonia || Et || Metropolis || Alberti Crantzii || Historici
Doctiss. Sacrae || Theologiae & Iuris Canonici Doctoris ||
celeberrimi, ac Ecclesiae Ham-||burgensis quondam
Decani**

Krantz, Albert

Coloniae, 1574

Saxoniae Liber Dvodecimvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11453

num post mille quadringentos, finem fecit viuendi, nullo herede legitimo sui corporis relicto, peruenitq; res in contentionem de iure succedendi inter regem Dania Christiernum, germana sorore Adolphi natum, & Ottonem de Scowenborg comitem: qui longiori quidem gradu distabat, sed tamen ex masculino latere in feudo credebatur preferendus. Sed tum proceres Holsatorum sui fecere arbitrij, quem vellent dominum: elegeruntq; regem Dania, vt fieret comes Holsatia, data ingenti pecunia Ottoni, qui iuri suo renunciaret, praesertim assentiente feudi domino episcopo Lubicensi: qui comitatum illum Imperiali dono solet concedere, vt verus & directus feudi dominus. Peruenit ergo comitatus ad regem: Ducatus autem tum coronae consolidatur: quod diu à regibus per multos labores erat questum. Sed filij regis eundem ducatum, patre moriente, denud à corona separatim, inter se, vt Holsatiam, per partes diuiserunt, quod suo tempore commemorabimus.

SAXONIAE
LIBER DVODE-
CIMVS.

CAPVT PRIMVM.

Annus currebat post mille quadringentos sexagesimus, cum Pius summus Pontifex animo dolens amissum Orientis Imperium, audiensque continuò Christiani nominis ferocissimum hostem Turcum in Christianas prouincias

cias

cias ditionem propagare, Trapezuntino Imperatore vi-
 cto, cum penè nihil reliquum esset de Orientali imperio,
 quod non ille occupasset, de bello eidem inferendo con-
 cilium indixit Mantuanum. Cōuenere frequentes prin-
 cipum oratores. Aderant inter alios Francia regis nun-
 cii, qui magna & acerba oratione inuecti, querebantur
 Neapolitanum regnum ab iusto herede translatum in
 Ferdinandum bastardum Aragonensem: Quibus longi-
 ori responderat ipse sua voce Pius: Extant ambæ orati-
 ones. Sed tum eo conuentu nihil fructuosius agebatur,
 quàm vt immanissimo Christiani nominis hosti bellum
 indiceretur, de que ratione gerendi multa sunt consti-
 tuta. Sed optimi pontificis voluntatē non sunt sequuta
 principum secularium, vt debuerant, officia. Imperator
 quieuit: ceteri nihil ardentiores. Vnus Burgundia dux
 Philippus polliceri operas videbatur. Sed quarto demum
 anno, quod dicemus, res intentata per mortem ponti-
 ficis euanuit. Interim verò in Saxonia Wilhelmus
 pater & Fridericus filius, duces Brunsvicenses, oppi-
 danis Luneburgensibus, quoad poterant, aduersantur,
 ob non paritionem literarum apostolicarum brachium
 seculare intentantes. Friderico duci venerant in manus
 currus quatuor mercibus onusti: qui cum Luneburgum
 pertransissent, creditum est, quia sic credentibus expe-
 dire videbatur, quidd Luneburgensium res extitiss-
 sent, aut quodd iuste ceteri propter participationem
 cum illis, eadem qua illi, damna paterentur: Tenti sunt
 vtcunq; & merces distracta sine precio, distributione
 militari. Fraudati tamen feruntur qui cepere, cum
 crederent omnia esse in mercibus: Plurimum inerat ar-
 genti, quod Marinus apostolicus nuncius in Suedia cor-
 rasit. Sed quid facerent? quando qui commutaret in
 met-

merces non esset, eo contentos oportebat abire. Fuerunt
 & alij, non inde longinqui quatuor currus: sed proxima-
 rum urbium Gottingen & Northem presidio defensi,
 abibant. Erant pro his rebus cōventiones ad placita plu-
 rima: sed merces distracta semel, non redibāt. Inde prin-
 cipali putant honori maculam iniustam, quod nō iustam
 pradam, pro iusta sit in suos partitus. Contenderat eo
 tempore Lantgravius Hassie occupare oppidū Embica,
 quod nonnihil in eam haberet questionis. Sed principes
 eorum domini Albertus & Henricus duces Brunswiccen-
 ses de Grubenhagen, quantis poterant armis, & vicine
 vrbes Gottingen, Northem, Goslaria, Brunswicum, tu-
 lere suppetias. Hoc cum Hasso compertum haberet, retrō
 tulit pedem. Per idem tempus, cum ecclesia Moguntina
 insigni clade, duos haberet pontifices electos in discor-
 dia, Pius Papa, qui nōisset opes ecclesie dudū in Germa-
 nia versatus, annatam extorsit acerbius. Sed Dietherus
 de Isenborg, qui potior in iure videbatur, dum, ut ferūt,
 annatam pro arbitrio Papa non solueret, & de non soli-
 citando pro concilio sacramentum prestare recusaret,
 confirmationē iam datam Papa retraxit, & amulo suo
 contulit Adolpho de Nassow. Nihil actū videbatur apo-
 stolica confirmatione, quam vterq; tenebat, nisi arma
 venissent in medium. Dietherus urbem & arces habe-
 bat potiores. Concurrerunt aliquandō armis in acie, vi-
 ctā pars Dietheri cecit. Deindē oppugnata ciuitate, ca-
 ptāq; armis auxilio comitis Palatini de Rheno, Diethe-
 rus cum nihil hostili molitione persentiret, penē in ipsa
 quietis suae sede interceptus est, calente adhuc lectu-
 lo vnde dilabebatur. Scuitum est in maiores vrbes,
 qui partem tutati sunt Dietheri. In miseram serui-
 tutem vrbs pridē libera redigitur: Euanescit omnis
 mer-

mercatura: Retrahunt enim se mercatores de locis, in quibus arma dominantur. Omnium portarum claves ad vnum sub noctem deferunt vrbis praefectum, qui omnia pro suo arbitrio moderatur. Is vocat in concilium quos delegerit: Officia omnia in vrbe partitur vnus, ciuibus in omnem subiectionem perductis: Archiepiscopus cum clero dominatur. Rebus tamen inter amulos compositis, Dietherus deputatas sibi accepit arces cum proueniibus, tertus, si ad eum diem peruenerit, de Adolphi successione: idq; post sextum annum euenit. Tum enim Dietherus, mortuo Adolpho, redditur ecclesiae: sed in quam seruitutem ciuitas propter eum venerat, in ea reliquit: Arcem quoq; ad Rheni fluenta iuxta ciuitatem extruit, qua pro freno sit ciuitati, ne quando resurgat in pristinas vires: Publicum inibi erexit literarum palladium. Stipendia & praebendas deputabat doctores & magistris in eo desudantibus opera literaria.

CAPVT II.

Sexagesimus secundus erat annus à Christo post mille quadringentos, cum Wilhelmus dux Brunsvicensis se immisceret bello, quod erat inter Mauritium & Gerhardum fratres comites de Oldenborg, inuitatus ab amborum fratre rege Daniae Christierno: qui fauerat Gerharo de dominatu Delmenhorst, quem vterq; vendicabat. Mauritio suppetias tulere Bremenses, & comites de Hoia: Qui magna stipendiariorum manu obsederunt arcem Delmenhorst, fame expugnare conati, quando armis non licuit. Christiernus rex amborum frater, literis & nuncijs egit apud episcopum Monasteriensem, & ducem Wilhelmum, vt partes Gerhardi, qui premi videretur, adiuuarent. Cumq; iam obsessa arce, Gerhardum fame laborare non ignorarent, statu-

ant

unt commeatus inuitis obsidētibus importare. Audiērant
 obsidentes, magno agmine venire & Wilhelmum ducem,
 cauerintque, ne obsidētibus superueniret. Cum fiderent
 armis, quod viribus essent fortiores, victoriam sibi ex
 hoste promiserunt, si aperto campo dimicarent. Obuiam
 progressi in mericam, ad vadum Siberg. Ibi dux vbi ad-
 uentare hostes sensit, circumduxit agmen, nec frontem
 praeiuit, donec à tergo hostes in conspectu solem habe-
 rent. Commissio praelio, durū oritur certamen, deiectusq;
 aliquandō dux iumento, hosti subditus videbatur: Sed
 aderant frequentes ex illius fidelibus, qui, cassis his qui
 propius vrgebant, ducem restituere. Post plurimum la-
 bore, variante saepe fortuna, dux victor permansit.
 Capti duo de Hoia comites, plures casti in acie corrue-
 runt. Wilhelmus ante initum conflictū aliquot auratos
 milites creauit: quibus victoria hoc praestitit, vt acce-
 ptum honorem retinerent, alioqui euacuandū. Contro-
 uersia inter fratres extincta est anno proximo, cum con-
 uenissent in ciuitatem Verdensē: Ibi omnibus ex aequo
 cōplanatis, captiui quoq; laxantur. Accepit autem ex
 conuentione fratrum Mauritius Delmenhorst: quare
 plurimum grata fuit Bremensibus, & quorum merca-
 tores via publica iter terebant. Gerhardus enim ea lege
 natus est, vt mercatores non amaret. Et quanquam in
 Oldenborg ille commaneret, inuenere tamen ex illius
 satellitio frequentes viam, vt in nemore inter Delmen-
 horst & Wildeshusen, crebrius quàm mercatores vel-
 lent, comparerēt, celeri mercatu res multas permutan-
 tes. Oppidani autem de Wildeshusen satis infesti Ger-
 hardo & suis, ei crebris certaminibus conflictantur, quos
 ille per irrisionem Gracos consuevit appellare.

Bernhardus dux inferioris Saxoniae, ex multis fratribus nouissimus, diem suum per hac tempora obiit, relicto filio Iohanne, qui hodie uiuit, relicto nunc terra gubernaculo vni ex filijs Magno: Ille autem in Ra-ceburgo quietus agit. Misit hoc tempore summus pontifex per Germaniam legatos, qui populum ad arma in Turcum vocarent. Erat autem sexagesimusquartus post mille quadringentos. Sed ea res imprudenter, vel promulgata, vel accepta est. Imperiti predicatorum inermes vulgus excitauere, quasi omnia illis in promptu futura viderentur in terris ad quas properabant. Venere pannosi, inermes, inopes, emendicantes cibum, qui in Turcum ducerentur. Risere Itali, & merito quidem, simplicitatem, vt solent, Alemannorum, quod sine armis, sine comitatibus properarent ad iam difficilem, longinquamq; expeditionem. Venere multi Venetias, quasi ilico nauibus euehendi. Inde nonnulli Anconam, quod audierant venturum pontificem. Maior numerus Romam petebat: Magna colluies hominum, ad bella male procinctorum. Quid faceret pontifex, vt redire faceret inutilem bello turbam? Dedit illis benedictionem & plenariam remissionem. Multi in itinere fatigati, inedia exhausti defecerunt: alij ex itinere, cum quid gereretur audirent, redierunt. Nec Philippus ipse dux Burgundiae, qui saepe & multum pontifici promiserat, & voto se, vt ferunt, ex morbo constrinxerat, venit. Papa Anconam delatus, ibi ducem Venetiarum praestolatus, febre corripitur: Et cum vidisset illum in portu nauigantem, biduo post defecit: Pecunia ad eam rem a pontifice collecta, ex constituto eiusdem, partim Veneto duci, partim regi Vngariae fortissimo principi, ad supplementum suae expe-

expeditionis, qua illi in hostes crebra fuit, permittuntur. Pius tamen priusquam Vrbe excederet, beatissimum Andree caput allatum, summa exceptit veneratione: quod Thomas Palaologus vir nobilis aduexit, cum timeret, ne in manus impiorum hostium perueniret. Pius summa deuotione exceptum, cum flens flenti traderet, in Urbem vexit: insigniuitque locum ad pontem Miluium, vbi tradebatur: in quo idem pontifex suaui oratione in laudem apostoli habita, qua extat, plena venerationis & honoris obsequia illi impendit, recondens honorifice in templo diui Petri, in capella Gregorij, qua est intrantibus laeva, vbi Pius ipse requiescit.

CAPVT IIII.

Bernhardus dux Luneburgensis, Friderici religiosi principis filius, quem pater volentem de administratione ecclesiae Hildesemensis, cui per annos sex praefuit, transtulit, data illi coniuge filia Ottonis comitis de Scoenborg, ad regimen ducatus, patre cedente, peruenit. Vacabat pater extruendo fratribus Minoribus de obseruantia Tzellis monasterio: ibique in exercitijs deuotionis sua gauisus, consenescere meditabatur: Sed Deo aliter visum. Nam Bernhardus, quem diximus, filius eius, accepta vxore, non diu permansit in humanis: fraterque Bernhardi adolescens egregius Otto, ad regimen, patre iubente, peruenit. Is accepta vxore filia comitis de Nassow, ex ea filium reliquit Henricum, qui hodie ducatus praest. Prima Ottonis arma in militares terra sua, qui per contemptum patris eius Friderici mansueti principis, intumuere: Nam in iumentis suis sublimiores, & in omni apparatu cultiores incedebant. Unde factum est, vt qui patrem contempserant, Bernhardum

non diu praesidentem habuissent, huius quoque adolescentiam Ottonis leuii spenderent. Sed animosus iuuenis, non passus contemni, bellum excitauit in eos. Integri erant militarium familia, quae se duci opponerent. Sehlenborg & Bertenslen, capita fuere: quibus affines & cognati non desuere. Dux autem, copijs comparatis, duxit in eos: Non ausi in aciem prodire, latitabant in suis diuerticulis: Ipse autem terram & pradia peruadens, ferro & igne vastabat: ingressus terram palustrem opulentam, ubi nemo meminerat hostile aliquid intentatum, perfecit, ut primi ipsi ad petendam gratiam & finem bello profilirent. Magnificatus est princeps egregius & honoratus inter omnes, cum equitatem coleret, latrocinijs terram suam purgaret. Sed inuida fata tulerunt illum ante dierum suorum dimidium: Et coactus est pater grandaeuus post duos filios, quos praemisit, dimissa quiete, quam ambiere, pro paruulo nepote gubernacula resumere: quae etiam tenebat in fine vsque vitae suae. Iohannes interim dux inferioris Saxoniae, Bernhardi filius, per haec tempora accepta vxore de domo Brandenburgensi, filia Friderici senioris principis electoris, affinitatem inijt, quae speraret ad honorem quo depulsus erat aliquando redire: nam superioris Saxoniae principes ipsi Misnenses marchiones, cum ex Sigismundo Imperatore auunculo suo, ducatum cum electura dignitate suscepissent: non sunt passi vel titulum renouare apud veram lineam ducum Saxoniae: quamuis Karolus IIII. Sigismundi pater, eam fecerit etiam inter tum dissidentes principes concordiam, ut alternis vicibus ad electionem vtriusque vocarentur: Sed id, ut dixi, vel ignorare, vel abolere alij volebant. Per hunc vero socerum suum, in spem venerat Iohannes, ad ea quae iustitia sua

de-

deposcit, aliquandò redire. Sponsam illi inuexit Henricus dux Magnopolensis, qui amitam sponsa teneret coniugem, Friderici marchionis sororem: Aderant multi ex Marchia proceres: Felix hoc coniugium multiplici prole viriusq; sexus, quorum maior pars etiam nunc extant.

CAPVT V.

Iohannes Monasteriensis episcopus, dux Bauariae, hoc tempore translatus est in ecclesiam Magdeburgensem, postulatus à capitulo, vir religionis amans, succedens Friderico, eiusdem obseruantissimo. Erat is Fridericus comes de Bichelinge, qui cum in curia versaretur Guntheri praedecessoris sui in seculari habitu, videbatur de foris vanitatibus seculi deditus, comam nutriens, qua colla crispans flagellaret, venationibus & secularibus rebus non abstinens. Sed nouerat Guntherus cor eius rectum ad Deum: vnde factum est, vt cum Guntherus in extremis ageret, adessentque illi, qui familiarius eum ex canonicis & militaribus diligere, venerarenturque: ortusque sermo est, quis ecclesiam post illū suscipere tuereturq; hoc ille cum audisset, Sumite, inquit, si me consulitis, Fridericum de Bichelingen, non hoc intus agentem quod praefert in oculis omnium. Ille obdormiuit: Canonici sequuti consilium archiepiscopi sui, elegerunt Fridericum, tenuiter quidem literis instructum, sed religionis plenum: Fouebat in theologia magistrum Henricum Token Bremensem: qui & necessarijs literis instruxit, & omnium religionis consilio formauit: Omnia sua diocesis monasteria ille aggredditur reformare, & in maiore parte profecit, optimum relinquens apud omnes testimonium. Huic succedens Iohannes, non minor erat in feruore religionis: Quae agenda reliquit praecessor suus, ille impleuit, prin-

ceps omni ordine probandus. Interea Otto dux Luneburgensis cum bello decertaret aduersus sua terra Marchiaque militares, inter alia quae vastans hostibus fecit incommoda, arcem Hiddesacker in deditioem accepit, absente D Wernerero de Bulow, qui tum in terram sanctam est peregrinatus. Fama fuit, siue absente domino, siue etiam presente, fauisse illum plurimum Magnopolensibus: qui aliquando transito Albi, per vadum aut etiam per nauigia, in terra Luneburgensi quastum fecere: eum vicissim alij trans Albim in hanc nostram ripam dilapsi, instarent suis lucris. Sed eo bello vicissim quoque, duci sunt illata incommoda. Priores tamen de pace, ut diximus, agebant militares: & in proxima Quadragesima eam sunt assequuti, arce dicta permanente in manibus principis. Quo tempore Lantgravius Hassia magna stipatus manu Misnensium, Bohemorum, Vngarorum, Hassonumque, duxit in Simonem Paderburnensem. Sed ille auctus copijs episcopi Hildesemensis & Bernhardi domini de Lippia, qui frater erat Simonis, quiq; germanam Ernesti de Scowenborg coniugem teneret, expectauit ut exciperet venientem: Erat enim de finibus & limitibus contentio. Vbi audiuit Hasso paratos esse cogredi Westphalos, passus est causam intercipi: & factum est perinde, ut multa inde sequutura mala praeuenrentur, cum ad arbitros potius in iure, quam ad milites in acie dirimenda causa perueniret. Inter prodigia tum numeratum est, quod in arce Kalenberge sanguine pluit: Visa sunt guttae in peplis mulierum & stramine, quod iuxta erat. Deinde die Veneris ante festum Crucis ipsa meridie, visus est sol sine splendore in laesurio. Fridericus per idem tempus dux Brunsvicensis, quod impeteretur super rebus mercatorum, quas nuper in sua commoda dice-

retur

retur conuertisse, cum videretur iniuste impeti, voluit dare querulantibus causam iustiore, alijs tum curribus in arcem Euersteen ex via publica deductis: unde asperata sunt bella inter duces & ciuitates Saxonie.

CAPVT VI.

Gerhardus de Oldenborg frater regis Daniae Christierni, circa hac tempora intrauit in Holsatiam, deposcens ex terra militaribus XL. millia nummum, quae expromissa dicerentur ei in assumptione fratris Christierni in Holsatiam: Nam cum essent fratres ipsi tres ad eam successionem a quo iure propinqui, vt cederent fratri Gerhardus & Mauritius, eam acceperant promissionem. Iam Mauritio facto de medio, solus Gerhardus in solidum summam petebat: Aberat rex longe in regnis: Ex militaribus nemo fuit, qui vel haberet, vel expromere vellet, referentibus cunctis causam in regem. Gerhardus arces occupauit, hospitaliter ingressus, utpotè regis frater, & de quo nemo sentiret alia quàm amica & modesta. Ille, vt erat calidus, multorum sibi animos conciliauit. Euocatus tamen rex, cum quid gereretur intelligeret, non diu aberat, & cœtum nobilium & pralatorum agebat apud Kilonem oppidum: Ibi presenti Gerharo & acceptanti, constituti sunt termini dierum ad accipiendam expromissam pecuniam: factaque cautione, tum visus quiescere nihil intentabat, rediens in suam ditionem: nam illi tum res erat in controuersia cum Bremensibus, qui archiepiscopum suum concitauere in eundem, & in bellum sequuti sunt eum: quod in nostra Metropoli diximus. Captus est tum in Holsatia comes de Mansfelde, hoc solum prætendentibus qui ceperant,

quòd in aliena terra sine conductu transfret. Pulchra nimirum capiendi ratio in terra inhospita. Venerat is in Holsatiam, deducens amitam suam Dorotheam, relictam Adolphi ducis: securum in ea se prouincia ac in sua ratus, quòd nihil hostile sentiret. Questa est super eare Dorothea regi Christierno, cui puero multa fecit in domo mariti bona: Videbatur rex moueri querimonijs illius, mandabatq; capienti, vt relaxaret. Sed qualibet ratione, quauè iustitia & aequitate incertum, constitutum est, quòd nisi quatuor aureorum millibus solutis, à sua captiuitate non laxaretur. Ardebat tum bellum in Saxonia inter principes Brunswicenses, & vrbes illarum partium. Erant in eius foederis societate communitates, Magdeburgensis, Hallensis, Hildesemensis, Brunswicensis, Goslariensis, Honouerensis, Gottingensis, Northemensis, Embiccensis. Causa belli tanti, quòd Wilhelmus dux cum filijs brachium intentans seculare exlitteris apostolicis, persequebatur Luneburgenses, nonnullos cum mercibus currus velut Luneburgensium bona tenuerit: immò filium Fridericum tenentem defenderit. Illa inducti aequitate, quòd iam in participantes processum diceretur, nec abstinuerint mercatores regionum à commercio contumacis oppidi, visum est principibus iustum & sanctum, quòd mandato summi pontificis peragerent, etiam si Saxoniae vrbibus videretur iniquum. Qua ex sententiarum diuersitate, peruentum est ad arma. Occupauere vrbei arcem Hardexe cum oppido, inde magna vastitate edita, in Ricklingen, & Nouam ciuitatem igni ferroq; scuitum est. Postero deinde anno non minora incommoda irrogantur ducibus. Sed Fridericus marchio Brandenburgensis, ex cuius sorore geniti essent duces iuniores, non passus diutiùs terram vastari, euocatis partibus

partibus in Quedelenborg, pacem firmavit qualibuscunque conditionibus. Damna damnis sunt compensata. Sed nihil ad mercatores.

CAPVT VII.

Iohannes archiepiscopus Magdeburgensis, intellecto quoddam nonnulli militares vicinæ ditionis, pannos magno pondere ac numero (erant nouem ac decem quadratura, Terlingos vocant, talorum similitudine compactos) in sua suscepissent, qualicumque in eos, qui aduenerant, causa prætensa: Magna enim pecunia, magna tentatio est: Eam tum reor extitisse potissimam causam: Sed archiepiscopus non passus rem mali exempli in suo impunitam esse, ciuibus suis in societate agminis assumptis, obsedit Caluorde, certus non abire, nisi rebus ex sententia gestis. Brunswicenses & ipsi cum Hērico suo duce aduenēre, oppugnationem roborantes. Sed priusquam expugnaretur, obsessi cum rebus diffident, de ditione facta, pacti sunt incolumitatem, rebus omnibus ad vnguem restitutis. Erant hi panni mercatorum de Soratilauiā ac Magdeburga, sociorū. Quo etiam tempore, Luneburgenses graue, quod in eorum urbem constituit Imperator vectigal, exigere nitebantur. Sed non sunt passi vicinarum urbium ciues. Cumq; diū refragerentur, nec Luneburgenses quiescerent, remisso retrorsum sale, quod oppidani in vrbes vendiderant, destituēre impositum vectigal cum magno murmure: Hæc vna erat via contumacium perdomandorū. Per quod etiam tempus Gerhardus de Oldenborg in Holsatiam reuersus, omnia administrabat pro rege fratre, illo non mandante, marescallus eius specie ipsa, sed reuera in se, quod exitus monstrauit, deriuabat omnem principatū. Rex autem, cum ad constitutum terminum magnam à Lubicensibus

H h h s pecu-

pecuniam mutuam accepisset, dedit fideiussores ex pro-
 ceribus Holsatia, hac lege: vt nisi in conuento termino
 pecunia renumeraretur, Lubicensibus permissa est fa-
 cultas euocandi fideiussores in suam urbem, non egres-
 suros, nisi solutione peracta. Inde factum est, vt multi
 pro rege expenderent omnem facultatem, seq̄, ac libe-
 ros in extremam pauperiem, quod dictu miserum est,
 redegere. Erant qui non sine causa expenderent, quod
 ante sine merito suscepissent. Sed aliorū infelicioꝝ fors,
 qui cum nihil ante à regia munificentia essent ditiores,
 cogebantur tamen ad implendam fidem, quam habere
 rebus charioꝝ, omnia sua perdere. Gerhardus interim
 comes de Oldenborg in Holsatia paulatim auxit vires:
 Nec omnia terra praesidia iā erant in manibus eius, Got-
 torpe, Rendesborg, Zegeberge, Hanrow. Rustica plebs
 per agros mirum in modum Gerharδο afficitur: maio-
 res de militia illi aduersantur, nescientes si de regis ista
 consilio procedant, vt dominetur pro fratre frater: Nun-
 cijs ac literis apud regem egerunt, vt veniret in Holsa-
 tia, nōsse cupientes, cui domino pareant. Pateretur qui-
 dem rex fratrem pro se administrare terram: sed omnia
 pro potestate agere non ferebat. Euocauit fratrem rex
 iam in Holsatiam descendens: Conuenere in arcem Ze-
 geberge. Gerhardus satis sibi conscius factorum, dubi-
 tauit in arcem ascendere: Fretus tamen fratris facilita-
 te, & quod rogare poterat id, quod modeste postulabat,
 cecit, ascendens: ibiq̄, seruatur aliquandiu non captiui
 specie, sed diligenter custoditi. Regina muliebriter illi
 blandita, suasit, nē graue duceret paucorum dierū pa-
 tientiam: Tum rex procuratis rebus, vt pro tempore pe-
 cuniam, quam expectabat, Gerhardus acciperet, & in
 suam se vltra Albim transferret ditionem. Quo tempore

Papa

Papa Paulus nihil intermisit, quod ad expeditionem in Turcum pertineret, prædecessoris sui Pij inchoata perfecturus: in quam rem publicas in Vrbe stationes & supplicationes habuit cum populo: scripsitq; Imperatori, vt euocaret principū conuentum in locum competentem, in quem ipse legatum suum plena mitteret facultate. Qui cum in Nurenbergam esset indictus conuentus ad diem Iacobi, paucis cōparentibus, tenditur in diem proximum Trium regū in Ratisponam: Sed tantundem etiam tum peractū est. Aderat Franciscus Picolomineus cardinalis, cuius nomine Iohannes Antonius Campanus in conuentu principum, mira tornatam arte, habuit orationem, plenam laudibus antiquæ Germaniæ. Sed nihil cum Fabio Maximo cunctatore.

CAPVT VIII.

Imperator deindè Fridericus, commonitus à summo pontifice Paulo, Iersicum regem Bohemiæ, à se declaratum hereticum, & regno depositum, insectatur armis: Sed præualuere, vt consueuerant, Bohemi: Exercitum, qui ab Imperatore missus illos inuaderet, retrò pepulerunt, & in ipsa Austria confligere pro patria, qui aliena ibant impugnare, cogebant. Aucti tamen Australes maioribus viribus institere hostibus. Sed rex Bohemiæ expectandum non putauit. Rex autem Vngariæ Matthias satis pro sua virili perfidos insequitur, incendiisq; magnam procerum partem in molendino, in quod se receperant ex fuga, nisi ab Alberto Misnæ marchione, & duce Saxonie reuocaretur: Is enim erat gener regis. Quo etiam tempore Karolus dux Burgundiæ insignem ciuitatem Leodiensem expugnauit: Erant qui proderent illi, vt ferunt, urbem: sed reddidit ille iusta premia proditoribus, iubens
cadi

cadi gladio. Saviuit autem sine exemplo in eam urbem.
 Coniunxit enim agmina sua cum rege Francie: qui cum
 venisset pro Leodiensibus, conuersus cepit eos cum duce
 oppugnare. Præter omnium ergò spem, rex qui aliquan-
 dō Leodienses in fœdus admisisset, contra illos pugna-
 bat. Rebus omnibus penè desperatis, urbici rogant episco-
 pum suum, quem antè contempserant, & pro quo dux
 omnia habebat, vt se bello medium interponat. Recusa-
 uit ille, quòd maximè propter se suscepisset Karolus tan-
 tum bellum. Tum arma corripuere furentes, ausi in aci-
 em prodire, quòdmunitioni vr̄bis non benè fiderent. Sed
 collatis pralio manibus, facilè à militaribus viris ciues,
 multi à pluribus statim superantur: Strages maxima
 editur in campis. Tum superextantes cedi, fuga dila-
 buntur in urbem: Sequuti victores, saviunt in omne ge-
 nus hominum, iam satiati sanguine, nondum tamen ex-
 pleta indignatione: Mulieres dorso tenus colligatas in
 profluentem misere Mosam, impositas nauigijs sine nu-
 mero mersere. Erat ex principibus qui ingentem nume-
 rù ere, sed paruo, mercaretur, donauitq; libertati. Tum
 Peronam (insigne erat fusile ex aurichalco, quod in li-
 bertatis argumentum foro erexere) insigni forma cum
 inscriptione carminù iussit Karolus victor auehi, ac in
 Brugensem urbem deportari: Stabatq; omni tēpore Ka-
 roli in loco, vbi ad bursam (vt vocant) conueniunt omni-
 um nationum mercatores circa meridiem, loquentes de
 mercaturis. Sed Maximilianus iam rerù potitus post Ka-
 rolū, permisit Leodiensibus, vt in suā referrent urbem.
 Discite mortales iustitiam, non temere diuos.

CAPVT IX.

Albertus Mindensis episcopus per idē tempus, cum
 comitibus de Hoia patruelibus suis, assumpto eti-

am in

am in societatem belli Friderico de Brunſwico duce, ho-
 ſilia nunciauere comitibus de Scoſenborg: in quorum
 parte Erneſtus frater epiſcopus Hildeſemendiſis, Simon
 epiſcopus Padeburnendiſis, frater eius de Lippia: Odioſum
 bellum, & cum magno partium incommodo geſtum, in
 quo non aliud, quàm alterna damna quaerentur. Non
 ſatis conſtabat inter omnes, qua de re belligeretur,
 niſi per alterna odia. Cumq; exaturati mutuis eſſent
 incommodis, & terra miſerè eſſent deuaſtata, parilita-
 te damnorum inuicem compensata, ad concordiam re-
 diere, penè non volentes: Nam in eam rem cocis, atque
 cellarijs, magna eſt attributa poteſtas. Quo tempore
 Henricus dux Brunſuicendiſis, & Wilhelmi frater, vnicam
 filiam deſpondit Wilhelmo comiti de Hennenberge. So-
 lennitas nuptiarum Brunſuico peragitur: Multa vn-
 diquè nobilitas ibi confluxit: Duo millia ducenti nume-
 rati ſunt aduenientium militares equi. In Holſatia in-
 terim Gerhardus regis Daniae frater, iam à militaribus
 non ſatis amatus, cum terram animo relinquere nõ poſ-
 ſet, apud ruſticam plebem, cui ſemper erat chariſſimus,
 intentabat ſuam augere potentiam. Ingreſſus Phriſiam,
 eam, quæ ab Eydora nomen habet, conuocatis maiori-
 bus, oſtendit de voluntate eſſe regis fratris ſui, vt eũ po-
 pulum haberet in poteſtate, vtereturq; illo ad edoman-
 dam regi contumacitatem, & prætenſis literis regis, quæ
 hoc ſonare videbantur, nemini dubium reliquit, fratres
 vnum ſentire. Itaque populus iſte promptus iurauit in
 verba Gerhardi. Rex vbi comperit, alias miſit literas,
 quæ voluntatem eius plenius declararent, coarguens
 quod factum audierat, de ſacramentis Gerhardo præſti-
 tis, nec diſtulit rex aduentum ſuum: Qui vbi conuoca-
 uit militiam ſuam, vicinarum quoquè Holſatia urbium
 conſula-

fulares, Lubica & Hamburgi, consilij eos fecit in fratrem participes. Intellexit enim, quam ille se insinasset & inuiscerasset Phrisijs & palustribus Holsatis, in Döwlfria & Crempis, quamque difficulter, ubi conspirarent, illis resisteretur. Tum verò cessit Gerharδο, fretus constantia & fide Phrisiorum, quod etiam in absentis fide permanerent, ut alio tempore rem melius procuraret. Cùmque cernebat palustris populus, regem cum omni militia & vicinis urbibus unum sentire: etsi diu restiterint, non ausi tamen tentare belli fortunam sine capite, ad regem satis inuiti, renouatis sacramentis, redierunt. Cùm medio tempore Gerhardus comes implicatus esset bello Bremensium, quieuerunt Phrisij: quod in Metropoli diximus. Sed post duos annos, cùm ageretur secundus & septuagesimus, inuitatus ab Holsatis palustribus & Phrisijs Gerhardus, per mare redibat in locum Husen, aptatas trabes aduehens, quibus repente poterant erigi munitiones. Rex autem ubi intellexit, cùm celeritate opus esset, priusquam conualesceret hostis frater, usus ciuitatum armatura, duxit in Döwlfriam: & quos comprehendit ex aduersa factionis capitibus, iussit gladio feriri. Elapsus est autem vir primarius Henneke Döwlf, peruenit in Thietmarsiam: ibi non diu post, cùm consueta sibi vteretur insolentia, casus est: bona eius sunt confiscata. Gerhardus furtim dilabatur, rege etiam, quod frater esset, dissimulante: & per longa deuia redijt in sua, non iterum reuersus in Holsatiam.

CAPVT X.

Ecclēsia tum Hildesemensis graui motu quassatur, cùm duo in discordia, vacante ecclesia, eligerentur, Hermannus Hassia Lantgrauus: Is, qui iam diu tenuit

tenuit ecclesiam Colonienſem, quem dominus præpoſitus cum aliquantis conſortibus elegit: & Henningus de Domino, pridem eiſdem eccleſiæ decanus, quem maior capituli pars aſſumpſit. Is in perſona adiit ſummum pontificem, confirmatus, & in Vrbe conſecratus: Reuerſus autem ad eccleſiam, honorificè excipitur à capitulo. Sed militares terræ, qui arces tenerent, ei refragantur. Res in apertum bellum exijt. Pro Henningo ſtabant duces de Brunſwico Fridericus & Wilhelmus, & Bertoldus Verdenſis epiſcopus cum ciuitate Hildeſemenſi: Sed cum facilè cederet Hermannus Lantgrauius, quoddam bellum refugit: præpoſitus cum militia euocârunt Balthaſar ducem Magnopolenſem, vt administrator eſſet, quia necdum legitimos annos attigerat, vt eſſet epiſcopus. Venit ille cum paucis ſuorum, & in arce Peyne ſeſe cum præpoſito collocauit. Interim magnum erat luctamentum, leuia prælia multa ſunt conſerta. Hildeſemenſes anno integro obſederunt arcem Sturwold, erectis ibi munitionibus, & fame compulerant cuſtodes arcem dædere: quam illi Henningo epiſcopo ſuo conſignârunt. Longo tamen diſidio valuit indignatio partium ad plenam diœceſis euacuationem: Capti inuicem plurimi, aliquot caſi: varia fortuna eſt dimicatum. Sed Balthaſar dux poſt plurimum ſuorum laborem redijt in terram patrum ſuorum, neq; ſic quieſcere perduelliones: Henningum, et ſi præſtâtem virum, dedignati ſunt tamen pontificem. Cum autem iam omnes bello feſi eſſent, cõceſſere in ius eius, admiſſo in poſſeſſionem eccleſiæ ſuæ per annos ſeptem. Quo tempore Gerhardus comes de Oldenborg, in ſua reuerſus, cum ſederet in arce Delmenhorſt, venere mercatores, qui ſaluum poſcerent conductum pro aliquantis pannorum faſcibus per terram deuehendis: Cum

illis

illi pro xenio offerrent aureos quinquaginta: Nihil, inquit, formidandum, salua sunt omnia. Mercatores cre- didere verbis, quæ ille forsân, vt erat callidus, ambigua protulit. Aduerhütur panni itinere suo. Vbi venere Delmenhorst, iubentur in arcem perduci. Tum mercatores qui aderant, recens se ab illo pro pannis accepisse condu- ctum, securitatem testantur, illos esse pro quibus aureos numerassent quinquaginta. Tum ille insigni fidei exem- plo: Vadite, inquit, plura adducite, ista sunt in tuto: nisi enim spem dedissem securitatis, non huc venissetis: non consueui nisi amicorum bona in securitatem accipere. Hac sunt hostium meorum Lubicensium, qui me nuper armis suis Holsatia exturbârunt, patrimonioli utique terra: nisi fuissent, ego cum fratre facile transgisssem. Vadite, inquit, plura si libet in eandem securitatem ad- ducite, ego interim ista tuta seruabo. Ibant illi mœren- tes ac tristes, etiam in lucro ponentes, quod non ipsi cum rebus tenerentur. Erant nonnulli Lubicensium ciuium captiui apud eum: qui post longam in carcere calami- tatem, ære vix suo sunt relaxati. Quo etiam tempore, in- grediente iam septuagesimosecundo post mille quadrin- gentos, apparuit terribilis in celo cometes per mensem Ianuarium in sequentem, grandi cauda multa mina- tus, quæ sequuta sunt mala, lauo lumine calum contri- stauit. Aestate tum insequente terribili incendio magna pars Erfordia concremauit immisso igne per conducti- tios, quorum erat primarius religiosus quidam de ordi- ne Prædicatorum: Concremata et duæ ecclesia collegiata, cum ponte mercaturarum & insigni vrbis parte: Machi- natus est homo militaris generis quidam, quod & vrbi & Lantgrauio esset insensus. Eadem æstate venerat Lubi- tam nobilis puella Imperatoris Constâtinopolitani filia,
missa

missa à summo pontifice, nauigio deducenda in Reualiam, deindè in Rusiam, nuptura magno Moscouie principi. Sperauère tum in vrbe pralati puellam ritu Romano educatam, & Latinis sacris imbutam, flectere maritum ad se imitandum in religionis ritu. Sed illa cogitur sequi maritum.

CAPVT XI.

ANnus erat à Christo nato septuagesimustertius post mille quadringentos, cum duo omniũ ætatis nostre maximi principes, alter Imperio fulgens, alter rebus gestis & armis clarissimus, Fridericus Romanorum Imperator, & Karolus dux Burgundia, conuenère in Treuerim de rebus magnis acturi: nam alia publicè agebant de Gelria, quam pridem Karolus ab Arnolde duce coemisset, deindè etiam armis sibi vendicasset, Imperatoris bona venia poscens infeudari: Deindè de communibus quibusdam Christianismi casibus: de bello in perfidum Turcum gerendo: Alia etiam clam egère, paucis in concilium admissis, de quibus hoc efferebatur in publicum: vt Karolus accepta de manu Imperatoris corona, rex salutaretur Belgica Gallia, aut Burgundia: nam olim Burgundia, quod in Scandinalia ostendimus, regnum erat: Potissimum verò id ferebant Imperij rebus maximè profuturum, vt Karolus per Imperium vicarius rex constitueretur, ad edomandos Imperio rebelles, aut minùs parentes, & ad sub iuga mittendos, qui olim ad Imperium pertinuisent. Sed vbi de rebus non cõuenit, quòd Imperator sine assensu principum electorum nihil super his rebus posset constituere: dictu speciosum est, quo se honore inuicem praeuenirent, salutes, deducentes, deferentes: cum interim Karolus dux, quòd magnum haberet in armis exercitum, cessit Im-

peratori vrbe, foris in monasterio collocatus: Magnis se muneribus mutuo misis honorabant: sed incomparabiliter excellere, quae dux Imperatori donaret: Aliquot cameratas tapetis insignes cum vehiculis quae ferrent: Sed tamen ita fuit discessum, ut nubili vultus principum annotarentur, non satis comperto, ex quibus id causis: nam multa in vulgus non prodeunt. Henricus per ea tempora dux Brunsvicensis, princeps quietus, & qui arma togae posthabuit, posteaquam multis annis tranquillus terra praesuit, transiit ad pacem meliorem, nullo masculo herede relicto: Nam unicum filiam, quod diximus, & Wilhelmus de Hennenberge comes accepit uxorem. Igitur Wilhelmus senior, frater eiusdem Henrici, ad suum rediit principatum, quem illi, ut suo loco diximus, peregrinanti, stimulo concitus Brunsvicensem, idem Henricus tulit. Opes fertur aceruisse maximas iste Henricus ex ouibus, princeps antiqua religione, & qui patribus veteris testamēti similaretur, monacho propior quam militi, rara arma contrētauit.

CAPVT XII.

Imperator interea Fridericus, ex itinere ad Urbem ad se declinanti Christierno Danorum regi gratificatus, contulit Thietmarsiam, terram, ut ille praeponderat, sine domino, quae nulli pareret: & extincto comitatus titulo per Holsatiam, Stormariam, Holsatiā, Thietmarsiam unum creauit ducatum, de quo illo praesente ibi regem inuestiuit: quae res multorum praestabat initia laborum. Thietmarsius inde, re comperta, misere nuncium, sed non satis cre instructum, qui doceret imperialem maiestatem, eam terram esse subiectā ecclesiae Bremensi: quae etiam suis in terram praefectis vteretur: effecit quoque nuncius, ut decerneretur citatio cum inhibitione ad regem,

gem, de non se intromittendo, priusquam res, que contradictione facta sit dubia, in iudicio claresceret. Sed eam citationem segnis populus, & qui modicam pecuniam pro magno commodo non effundit, non extraxit. Ita permansisse res credita in prima concessione, concitavit cladem & laborem huius anni, quo ista scribimus, recensendam suo loco. Inde profectus rex per Italiam, magnis vbiq̄ excipitur honoribus, trium regnorum titulis insignis, & qui in sua ditione teneret Gothos, quorum tam celebre nomen ab antiquo fuit per omnes prouincias, quorum etiam opera Roma nunc visuntur in demolienda, si voluissent, vrbe: Sed illi reliquere tiam Romam, quam postea Italici Normanni de Apulia in eam deformitatem & vastitatem, quæ hodie cernitur, perduxere. Romam veniens rex, recipitur à pontifice Sixto in palatium: Miraculo fuit visentibus regis proceritas: sed pralatis inscitia fuit ingrata, quod non haberet commercium lingue Latine, vt multa cum illo mutuo sermone conferrent. Vtebatur interprete Henrico Sankenstede legum doctore, viro satis ad dicendum accurato: qui causam regij itineris apud pontificem deposuit. Rediens autem ex ipso itinere rex, deflexit in castra Karoli ducis Burgundia, qui tum Nussiam obsederat: & euocatis aliquot principibus, Friderico Brunswicciensi, Magnopolensi, & eo, quem itineris totius comitem habuit, Iohanne duce Saxonie, cum multis comitibus, in quibus erat Gerhardus frater eius, tentauit, si posset rem quæ bello quærebatur, compositione pacata, in suos terminos reducere. Sed frustra impendit apud Karolum operam, quod certo certior esse videbatur Karolus, urbem vel deditioe, vel armis, in suam redigere potestatem: quæ tamē spes eum destituit. Nam,

quod in *Scandalia* diximus, descendens Imperator stipatus principibus electoribus, cum magnis & incomparabiliter maioribus, quam esset Karolus, vteretur viribus, in eum mouit: Transactumque sine pralio, vt obsidione soluta, Karolus exercitum reduceret, *Nustria* in suo statu permaneret. Ibi tum conuenisse ferunt de nuptijs Maximiliani, quem vnicum filium Imperator habebat, ad Mariam itidem vnicam Karoli filiam. Qua de re etiam in *Treueri* ferunt eosdem principes sermonem contulisse. Sed quod ibi mansit infectum, hic peruenit in consummationem.

CAPVT XIII.

E piscopus *Monasteriensis* Henricus ex comitibus de *Swartzeborg*, ad hanc expeditionem in Karolum promptus, occurrit, quod prima ad illum pericula pertinere viderentur, si ad *Rhenum* victor, Orientem, vt fama erat, Karolus petiuisset. Ferunt octo millia expeditorum tum militum, peditum atque equitum, sub signis eius militasse, cum accessissent quingenti quos misere *Lubicenses*. Sed inde euocati sunt illi, vt ad Imperij signa essent. Qui vero de omnium districtu vicinarum *Saxonia*, *Westphaliae*q; urbium vocati accesserant, ad Henricum *Monasteriensem* confluxere. Ardebant multi ad praelium, & conferre manus cupiebant *Burgundionibus*: sed non sinebat eis *Imperialis* maiestas: qua consilio omnia prius, quam armis, constituit experiri. Circuibat castra *Albertus* marchio *Brandenburgensis*, interdicens, ne quis se commoueat, poena capitis constituta. Erant nonnulli in postremis castris sub signis dicti *Monasteriensis* episcopi, qui, siue petulantia militari, siue praelium concire cupientes, leuato pileo, signum per ludum sagittantibus extulere: Id quidam siue casu, siue consilio

consilio incertum, obseruans signum, de petraria misit iaculum. Tum verò Pickardi sauiantes vindicare contendunt: Equites singuli post se in iumento peditē sumpsere, desilientem in loco pugnae. Ducunt in eum angulum castrorum, vnde missam annotauere petram: & obnixi peditibus, eos vrgebāt in Rhenum. Fremuere socij, sed retinebat praesens Albertus marchio, qui culpā contumacium permisit plecti, sciens quod factum esset. Itā multi ex gregarijs, in profluentem compulsi, merguntur: alij cade maētantur, cū ab socijs indignantibus nullum haberent praesidium. Sed tum aderat legatus apostolicus Forliuensis episcopus, & cum Imperatore aliquot electores, qui rem bellicam in tractatus coniecere: & ibi finijt, vt Karolus obsidione soluta, reduceret exercitū, & Maximilianus Imperatoris filius, filiam vnicam Karoli haberet vxorem. Vrebat tum animū victoriosi ducis, Renati diffidatio: qui filius comitis de Vadimow, heredem se gerebat Lotharingia, per mortem Nicolai nouissimi ducis: Simul & motus regis Francorū duci minitabantur: qui videbatur non quieturus, qudd omnes principes, qui se illi opposuissent obseffo Parisio, paulatim subuertit. Supererat vnus Karolus, quem quibuslibet vjs instruit subruere. Igitur Karolus se satis esse venturum ratus, primū in Renatum velut minorem ducere contendit, ignorans regis ibi Francia adesse consilium, fauorem & manum, quanuis lilia non volitarent in nubibus. Obsidione Nusia soluta, cū iam discessuri essent principes, aduolauit Heraldus ex Renato duce Lotharingia, qui eius nomine bellum Karolo denunciabat. Ille exceptum hominem, principis ornatu peruestiuit, quasi qui iocunda attulisset: Sic honoratum remisit ad dominum suum. Instabat tempus quo venturū ex Anglia re-

gem Eduardum iam sciebat cum exercitu, affinem suum, cuius germanam teneret coniugem. Igitur diuisis copijs suis per opportuna loca, cum parua manu contendit Carlisiā, excepturus affinem Eduardum. In ipso itinere Burgis iam antè iussit conuenire quatuor Flandriae mèbra, & omnes in curia solite suae mansionis euocauit: Ibi illos acerba increpatione corripuit, quòd tardiores in mittendis illi supplementis exiitissent, appellans eos villarum mansores, hoc est, epulatores: Imputabat illis priuatas opes, quòd ipso iam se opulentiores viderentur, scituros & corpora, & res eorū esse in ipsius manu: quibus etiam suo vteretur arbitratu, animabus solis in manu Dei relictis: tamq̃, acerba increpatione dimissos, multa formidine obfudit. Sciebant eum nō frustra solere minari. Contendens ad sanctum Audomarū: ibi cum accepisset iam applicuisse Eduardū, repentinus occurrit affinem consalutare. Mirantur Anglici ducem tanti nominis, paruo cinctum comitatu: Hiccine est, inquit, iste dux Burgundiae, cuius tam celebris fama mundum impleuit? Ille subauscultans, fertur respondisse mirantibus: Exercitum suum regi Francia non imparē futurū, stare paratum in Lotharingia.

CAPVT XIII.

Non omninò nostra professioni consentaneū, exequi Burgundiae ducis acta: commodiusque id, si omninò fieri congrueret, in ðadalia perageretur, quòd Burgundiones, vt ostendimus, origine prima sunt ðandali. Sed cum Maximiliani ducis, & postea regis, praecleara facinora in medium instituto deducemus, non erit graue lectori, clarissimi ducis, qui aetate nostra parem non habuit, exitum percurrere, vt perindè Maximiliani ingressum illustremus. Igitur Anglorum exercitus dedu-

citur

citur in Franciam: Comes sancti Pauli expectatur, nec
 venit. Anglici bellum magis ostendunt, quam inferunt:
 Mox intercurrentes Heraldī, colloquū regum de pace
 constituūt. Non longè à porta Ambianēsi instructus pons
 erat duorū regum colloquio super Sommā fluuium: dux
 Karolus admittitur tertius, ignarus quòd iam nunciū &
 litera regis Frācie in Anglia rem omnem antè preparā-
 sent. Comes sancti Pauli iam antè detectus regi Frācie,
 capto Iacobo fratre eius, qui pro duce Karolo pugnabat.
 Is, vt ferunt, fratrem sic prodidit, regi ostēdens fratrem
 cū Anglis habere secretos tractatus, quodq; regē ipsum
 pactus sit tradere in manus Anglorū. Hoc admonitus rex
 Francia periculo, nuncios premisit in Angliam, & nunc
 colloquium de pace peragitur, cōuenitq; inter reges su-
 per omnibus, cū nonnulla millia Francorū regi Anglia
 numerarentur, maiorq; summa sub cautione certa pro-
 mitteretur. Indè colloquio regū peracto, rex ipse Fran-
 cia ad partem cum duce loquitur: conuenitq; inter illos,
 vt de comite sancti Pauli rex Francia suo arbitratu
 constitueret. Nec longum tempus in medio, vincētus co-
 mes Valēchinis, vbi ducē opperiebatur, perducitur Pa-
 risium. Indignum ab duce facinus, & quod maculā insi-
 guem gloriæ illius inurit, prodere virum, qui pro se &
 patre mille periculis obiectārit caput. Fuerit ille noxius
 in regem, necne, viderint quibus ea res permissa est: cer-
 tē in ducem non ita commeruit, prodi, vinciri, hosti tra-
 di. Perducitur Parisiū, ibiq; supplicium iubente rege de
 illo sumitur, omnibus tamen in iudicio Parlamenti ritè,
 vt ferunt, peractis: cū aurata veste reus, necdū con-
 uictus, honoraretur: damnatus autem, vili operimen-
 to tegitur, ac gladio ceditur, causis mortis eius in publi-
 cum promulgatis. Deinde cū in Angliam exercitum

Eduardus rex reduxisset, inter Fræcie regem ac ducem Burgundia latior de pace tractatus fuit, expressè super omnibus differentijs habito colloquio: constituta treuga nouennales, in quibus etiam comprehensi sunt virique parti confederati: Si tamen intra statutū tempus suam declarabunt voluntatem. Nam de parte regis nominati fuere, Henricus dux Castella & Legionis, Iacobus rex Scotia, dux Lotharingia, rex Sicilia & Ierusalem, dux Sabaudia, communitas Florentia, domini Barenses & Metenses, Alemanni & Leodienses. Ad partem verò ducis Burgundia, comprehensi sunt, Alphonsus rex Portugalia, Fernandus rex vtriusque Sicilia, Iohannes rex Aragonum, princeps Nauarra, Christiernus rex Danie, Matthias rex Vngaria, Casimirus rex Polonia, Franciscus dux Britannia, Galeatius dux Mediolani, filius Ludouici ducis Sabaudia, cum matre sororis regis Fræcia, Iacobus comes de Remont, dux Venetorum, comes Palatinus Rheni, Iohannes dux Cliuensis, Rupertus archiepiscopus Coloniensis, episcopus Metensis, Ludouicus Borbonij episcopus Leodiensis, & Dauid de Burgundia Traiectensis episcopus: omnes hi ante primam Ianuarij declarare tenebuntur suas super his voluntates, velint, necne, in fœdere comprehēdi: & quod hoc tempore rex duci fauorem monstrabit in Imperatorem & ciuitatem Coloniensem. Erant præterea multa in his pactis capita comprehensa. Nè tamen in hoc quod instituit bello in Renatum dux, quid aduersus religionem treugarū videretur egisse, misit nuncium ad regem, postulans, vt saluis fœderibus liceat Nanseium oppidum contumacia insignis perdomare: Nam transitum duci perstringere videbatur ad Switenses & Elsatios, quibus vindictam de occiso capitaneo suo in ea terra, quam pignoratam

ab

ab Sigismundo duce Austria teneret, inferre constituit: Petrus Hachenbach hic erat, quem miserranda morte Elfatij peremerunt, tractis in societatem belli Switensibus. Nec vacabat quoddam eisdem Switensibus ductor erat Renatus dux Lotharingia, quam prouinciã Karolus suo arbitratu disponebat.

CAPVT XV.

Fatale sibi bellum Karolus ingreditur, primam expeditionem dirigens in Nanseium: Transitus enim illi inde erat ad ceteros. Cum autem obsidione premeret oppidum, descendit ad eum rex Portugalia, opem eius implorans in Fernandum de Aragonia, regnum Hispania occupantem, cum filia Henrici nuper defuncti regis. Sed auocari dux non potuit, quo minus de Nanseio suam perageret voluntatem. Deditum inde oppidum accepit, imposuitque praesidium validum Anglicorum, sub praefecto de Beuers. Ipse auctis copijs per altam Burgundiam progressus, perque Sabaudiam, Switensibus occurrit ad praelium: Grauis ac pertinax pugna conseritur. Cadunt vicissim multi: Sed in fine cessere Burgundi, magnis amissis copijs: Dux ipse sibi fuga consuluit ad oppidum Gransonense. Interim reuersus a rege Francia Renatus, manu Switensium auctus, Nanseium recuperat. Quam enim promptè Burgundi acceperant, tam facile Anglici amittunt: Dedito oppido, incolume dimittitur praesidium, quod inerat cum praefecto. Switenses in societatem vocant Lotharingos, magnamque quam vocant ligam sibi consciscunt in ducem, quem sui ferebant inuictum, forti fortiores occursuri. Multa fiunt multis locis leuia praelia: sed totis aciebus confligitur in vigilia Iohannis Baptistae: vbi post pertinacem ac diurnam pugnam, iterum cessere Burgundi. Nec me-

lior fortuna ducis apud Friburgum, pessima verò apud
 Nanseium : Nam oppidum hoc obsidione vallabat. Erat
 tum brumale tempus vigilia dominica Epiphania, cum
 duci nunciarentur aduenire cum auxilijs suis Switen-
 ses, & numero, & robore fortiores, superioresq; : Et cum
 captus esset à duce à Lotharingia vir primarius, qui pra-
 sente duce rogatus, quid de hostibus sentiret ? verum
 quod sciebat, edixit : Sed inuictus ducis animus, saluta-
 ribus monitis non acquieuit : hominem iussit iratus, vt
 erat ira impatiens, iugulari. Erat in satellitio ducis Ni-
 colaus quidam Italus comes de Campobasso : quem, vt
 arma sumeret, hortatus dux, audiuit non se loco moueri,
 nisi donatiua pro se ac satellitibus sumeret : Tardabat
 enim erarij custos, incertum quibus ex causis, nec ad
 praefinitum aderat diem, vt stipendia militibus erogar-
 rentur. Dux impatiens ira de verbo comitis, colaphum
 illi inflixit : Etiam, inquiens, sine te, etiam si cessent alij,
 cum mangonibus occurram venientibus. Iam fulgebant
 in conspectu signa Switensiu : Dux quadringentos gra-
 uis armaturæ equites praemisit, vt hostes distinerent, do-
 nec ad pugnam ille pararetur, instrueretq; ordines pro
 rerum necessitate. Illi verò cum tumultum apprahen-
 dissent, maioris exercitus speciem exhibebant in latum
 extenti. Sed non erat ea segnities Switensibus, vt à pau-
 cis detinerentur. Igitur pulsus propugnatoribus, ipsa ad
 castra mox perueniunt : Fit pugna non leuis : Sed pa-
 rati imparatos, feroces trepidos facile vicerunt : Ster-
 nuntur aliquot millia. Tum effusa fuga omnes signa
 deserunt : Capiuntur Balduinus atq; Antonius natura-
 les Karoli fratres, praelium differentes, atque hostem
 distinentes, vt fuga interim frater elaberetur. Sed infe-
 lix ad riuum malè fidum occupatur : ibiq; incertum
 quis,

quis, & à quibus, tantus dux prosternitur, atq; perimitur. Diu ignoratum est, quò abierit Karolus. Sed reperiuntur à quærentibus cadauer infertur Nanseium: Gelu facies intumuerat, vt dinosci difficile posset: Frater in primis Antonius, phisicus deinde eius, assensi esse Karoli: Puer imberbis qui galeam duci præferebat, testatur cadauer esse domini: aderat enim dum caderet, & monstrauit cædis locum. Sed diu inter homines spes & metus variabãt. Alij viuum abreptum in manus Francorum regis peruenisse: Alij fuga elapsum, sed spontè exulantem abiisse, rediturum post præfinitum à se tempus, ferebant. Mercatores magna leuitate in eum casum & emebant, & vendebant plurima, primùm exoluenda in ducis reditu. Cœpit, vt fieri solet, res in quæstum verti. Qui enim ea conditione vendidit rem æstimationis centum, ab alijs illo suo factò in opinione confirmatis, submisso socio emit, & lucratus est mille. Inuentus est Bruxellis Sueuia, quem homines post aliquot annos Karolum esse dicerent, ipso pernegante. Rex Francia cum audiret exitum belli, de cuius consilio credebatur non alienus, paratam habuit expeditorum militum manum, quæ Burgundiam ducalem iam, vt putabat, coronæ adunatam, herede masculino non extante, acciperet regis nomine: Vbi refragatum est, arma intentabant. Idem fit de vrbibus ad Sommam fluiuium sitis, de quibus etiam viuente Karolo erat cum rege controuersia. Sed prætendebat rex Karolum in oppugnatione Lotharingiæ ac Renati fœdera violasse, & perinde regem exoluisse vinculis nouissimæ pactio- nis. Nos verò, tanto duce tumultato, in Saxoniam nostram reuertamur.

VRbem antiquam, & primorū in Saxonia principum decus, Quedelenborg, Ernestus dux Saxonia marchio Misna oppugnavit, quod male ciues parerent dominae suae abbatissae, quae soror erat principis memorati. Hac enim radice multa oriuntur bella, dum per superbiam subditi vocant in contemptum praesidentes. Expugnavit ille, & deiecit Rolandi statuam, quam pro signo libertatis ab antiquo habuere: Direpta est vrbs à militibus, & in extremam pauperiem, vnde necdum ciues respirarunt, perducuntur: Ruunt domicilia: nemo curat reparare: Viuunt in diem: Tempora terunt in labore agriculturae, quae si victum praestat quotidianum, diuites iam se computant: obligare sua praedia non sinuntur, vt redditum constituat alter apud alterum, liberas possessiones, mundas ab auro manus habere praecipuntur. Ità per solam contumaciam corruiit vrbs antiqua. In dioecesi interim Hildesemensi, quauis Hennin-gumiam omnes accepissent episcopum, Fridericus tamen dux Brunsvicensis quiescere non potuit, multum oblectatus eidem: Abegit crebrius de villagijs iumenta, & villas diripuit: sed congressi nunquam sunt in praelium. Iam se paulatim prodebant cometa nuper visi multi & insignis effectus: quia bella tonabant vndique. Nam Imperator tum de Vngaria conflixit cum Matthia rege eius, posteaquam ille vxore accepta de posteris cogitauit. Ferebant enim in pactis, quae essent inter ambos, expressum, vt Matthias per sua tempora vite regnaret in Vngaria: ceterum nihil ad illius posteritatem: Quam rem, quia in Scandalia attingimus, hic transilimus. Sed & princeps magnus Moscouia per ea tempora oppugnavit, & in suam redegit potestatem, magnam

gnam Rusſiæ ciuitatem Nouogardiam: quod nemo ante vel imuit, vel præſumpſit. Sic enim erat in prouerbio: Quis poteſt contra Deum & Nouogardiam? ille nimirum potuit, cui Deus permisit: in cuius manu ſunt omnia iura regnorum. Urbem ferunt totam ex ligno fabricatam, igni paratiſſimam, quo qui conſigere voluit, facile obtriuuit. Sed & hoc in Scandalia dictum, nunc tranſitur. Rex quoque Franciæ tum Picardiam recepit, qua in illum diem paruit Karolo duci, vnde ille promptiorem ſuam militiam ſolebat deducere. Vrbes habet illa præclaras, Abbatiſuillam & Ambianum maiores, cum non contemnendis alijs, & ſi impares ſint memoratis. Tentauit idem rex Burgundiam ducalem: de qua Artheſia in ſuam redigenda poteſtatem, ſatis annisus eſt: Idque, vt Maximiliani tunc ducis Auſtriæ, nunc Romanorum regis acta ex debito exequamur, nobis paulò diligentius eſt explicandum.

CAPVT XVII.

ERat Maximiliano, quod diximus, Imperatoris Friderici filio, deſponſata Maria, vnica Karoli ducis filia, hæres legitima terrarum in occiduo intra Rhenum & Franciam. Ea puella cum per tempora quibus de cade patris fama inhorruit, Gandau in Flandria eſſet, triſti accepto de patris morte nuncio, mox miſiſ ſolennibus nuncijs in Artheſiam ac reliquas prouincias, quarum magis vacillaturam fidem proſpexit, iuſſit accipere ſacramenta fidelitatis per ſingula oppida. Conuocauit ſolenne terrarum ſuarum concilium eccleſiaſticorum & ſecularium, & ſuper agendis deliberabat cum illis. Atrebatenſis, Tornacenſis, Morinenſis epiſcopi, primatum ſui ordinis in concilio habuere: Nobiles de ſanguine, Adolphus de Cliuis, Philippus de Rauenſteen, & multi

multi alij, rebus quoad poterant consuluere, dominaq;
adstiterè. Sed Gandavi, vt facile solet, exoritur ciuili
motus in quosdam praeipuos viros: Cancellarium Bur-
gundiae, qui se dominum inscripsit de Gailat, de Mildel-
borg, vicecomitem Ipresem, & Ludouicū de Hūmelcourt,
capitaneum constitutum à Karolo Leodij, quibus addi-
tur tertius Iohannes de Mela miles: Erat quartus eccle-
siasticus, in quem manum mittere qualiscunq; religio
prohibuit. Igitur cancellarium, quod necem comitis san-
cti Pauli, vt ferebant, procurasset, quodq; principis sui
negocia nō ex fide procurasset, accusabant: Dominus de
Hūmelcourt inuisus erat populo propter Ludouicū Leo-
diensem episcopū, qui multū questus de illo, odia in eum
congererat: cui adhesit dictus miles. In hos tres multa
recusantes, & iura omnia, Deum hominesq; testantes,
quod illorum iudices ibi non essent, populus gladio ius-
sit animaduerti. Intere à rex Franciae sollicitari fecit pu-
ellam, vt in propria persona veniens homagium presta-
ret, alioqui confiscandis illius rebus alios proponeret. Nō
ibat illa, verita quod res habuit, quod venientem nō di-
mitteret, sed inuitam, filio paruulo seruaret vxorem.
Atrebatum interim rex obsedit. Capitaneus iam sacra-
menta dedit puella: Interposita publica fide, ab obsi-
dentibus euocatur ad colloquium: Litera pretenduntur
domina Mariae, quibus fidem ille habens, mox regi
permisit urbē. Rex alios ex ciuibus supplicio affecit, ali-
os relegauit, introductis ex gente sua, qui ciuitatem sa-
cerent Frācici iuris, omnia moderāte Philippo Desquor-
des: qui viuenti Karolo diu fidus habebatur, nunc to-
tus regius, meruit capitaneus per Arthesiam declarari.
Res deindē peruenit in tractatum inter regem & puel-
lam: Vbi rex fecit allegari ab veteri memoria multa

con-

conuenta, in quibus eluxit, vt ferebant, primum Bur-
 gundia ducatum, nunc regno adunandum, stirpe virili
 deficiente: deinde comitatum Arthesia per multas con-
 uentiones, quarum literas exhibebat, nunc esse iuris re-
 gij, meritoq; ab illo vendicari. Ex aduersò pratendebant
 ducales, vetera pacta nouioribus esse sublata. Recole-
 bant maiores natù ex illis quadam, alia de literis osten-
 debantur. Sed apparebat, non tam iura, quàm potentiã
 regiam, formidari: Igitur si puella in coniugium Del-
 phini inclinaret, non esse magnam de successione qua-
 sitionem: idq; multis consultò serioq; agendum videba-
 tur, quòd terris hereditarijs plurima ex Francia possent
 prouenire bona, pax in primis & temporum tranquillitas:
 ab Germania non nisi bella, motus, & perturbatio-
 nes, qui mihi vera vaticinari sunt visi. Iam puella Ma-
 ximiliano duci animum inclinabat, nec potuit à senten-
 tia dimoueri. Rex in potestate iam tenuit Arrebatum,
 iure, an iniuria, non hoc queritur inter mundi principes.
 Cameracũ circumqua; depascitur: Hannoniã ingres-
 sus, Duacum ac Valentianas tentauit: multa deinde op-
 pugnant, non vbiq; prosperatur, multis suorum amisissis.
 Tornacum rex muniuit, immisso suo Oliuero ex barbi-
 tonsore aurato milite, homine minoris ab ortu fortuna,
 nunc magnis principibus coequato, quòd regem magnis
 obsequijs demeruisset. Sed exitus compar erat natali-
 bus. Nam filius Ludouici, patre mortuo, vix regnum in-
 gressus, in noua & magna furca, quã ipse iussit extrui,
 mandauit suspendi hominem, qui per superbiã omnium
 in se principum odia conciuuit. Higdunum ac Betuni-
 am rex armis in Arthesia: sed & in Hannonia mul-
 ta per ductores accepit in potestatem: vt miseranda
 fors puella videretur. Nam foris bella, intus seditiones
 est

est experta. Tumultuabantur Flandriae maiora oppida,
 & ad libertatem sublatis oneribus, quae vel Philippus, vel
 Karolus imposuere, proclamabant. Seruierat tempore
 prudens puella: & quod necesse fuit, permisit ciuibus,
 quorum videbatur opera tum nimis indigere, quae posce-
 bant aequa, etiam si iuri suo, si obuentioibus solitis con-
 trairerent, tum dissimulanter habuit.

CAPVT XVIII.

Capitaneus in terris puellae primum gerendo bello
 ante Maximiliani ingressum decernitur nobilis
 Flammingus: Inde mutata sententia, quod res auctori-
 tatem maiorem habere videretur, Adolphum ducem
 Gelriae, usque in eum diem Cortraci oppido Flandriae pro
 captiuo habitum, bello ducem delegere: Compositis re-
 bus intra oppida, armati ciues exhibant, non contemnen-
 dus exercitus: & se regis opposuere, ducentes in Tor-
 nacum: Ibi enim confederat militia regis. Tendebat in
 agris exercitus Flandrensium, & ibant praedatum ma-
 nus militum in diuersa. Adolphus dux, vir armorum pe-
 ritissimus, sed bello non satis fortunatus, nec longaeuus
 super terram futurus, quod patrem in vinculis tenuis-
 set, ibat cum paucis equitibus speculatum, quid hostes
 molirentur, si qua capienda urbis via videretur. Franci,
 siue signo dato, quod nonnulli suspicantur siue industria
 sua circumspectantes, incidunt in ducem, qui speculatu-
 rus exhibat: mox circumuentum, multi paucos capere
 contendunt. Ille cum se acrius defenderet, a multis faci-
 le superatur, & pertinacius repugnans, confoditur. Pri-
 mitiae belli miserae: occisumque velut emortuum pecus,
 iumento impositum, ex transuerso deuehunt in urbem,
 tumultantque in ecclesia maiore, comperto quod dux esset.
 Mox Gandauenses, sublatis signis, abiere: Brugenses
 autem

autem cum Iprensibus, cum non tam facile cederent, ex-
 cepere impetum superuenientium ex vrbe hostium: Nec
 diu pugna sors hærebat: Vertuntur in fugam: Supra
 capiuntur. Hic erat exitus infausta expeditionis qua
 prima fuit. Reuertentibus in ipso itinere Gadauensibus,
 obuij fuere sexcenti ex Geldria milites, suo duci, quem
 capitaneum audierat praefectum, gratulanter militatu-
 ri: Sed vbi audiêrunt infelicem exitu, moesti redierunt
 in patriam. De alio mox ductore deliberatu. Defertur
 Petro de Lutzenburgo comiti sancti Pauli. Sed ille a po-
 dagra se excusauit, & vacatione obtinet. Iacobus de Re-
 mont filius ducis Sabaudia creatur: Iohannes & Iaco-
 bus de Lutzenburgo, filij Theobaldi, iunguntur comi-
 tes, in Duaco & Aldenardo fines Flandriae tutaturi. Io-
 hannes dux Cliuensis, Philippus de Rauenstein frater
 eius, Philippus de Beueren consilio praesunt apud domi-
 nam. Philippus tamen de Beueren Antonij bastardi fili-
 us, Aria & sancto Audomaro praeficitur: Sed alteri per-
 mittens curam, Ariam protinus amisit, nec satis institit
 auxilio patris Antonij, qui regem sequebatur, recuperare.
 Exteri conducuntur capitanei, Iacobus Galeottus Italus
 Parmensis, Zalazart Hispanus, fines, vt poterant, sunt
 tutati. Gandau nouus creatur capitaneus Iohannes Du-
 denzel, qui cum armatis ciuibus exiens, sine fructu re-
 uertitur: Brugis tumultuatum est, & captis aliquot
 ex ciuibus & in feruore truncatis, interueniente Fri-
 derico Tornacensi episcopo, mox conqueiuit.

CAPVT XIX.

Maximilianus inde dux Mariae sponsus, in Flan-
 driam descenderat ad finem mensis Iulij anni
 septuagesimiseptimi, cum quo nuptias Gandau inibat
 puella. Erat in eius comitatu Metensis episcopus, Si-

Kkk gismun-

gismundus dux Austriae patruelis, Otto dux Bauaria,
 Marchiones de Baden, comites de Wirtemberg, & mul-
 ta sine nomine nobilitas. Inter haec rex Francia super oc-
 ciduam Flandriam venit, omnia vastans, apud Bono-
 mam Galliae confidens, in sanctum respexit Audoma-
 rum. Excursiones plurimae fiunt. Nonnunquam amittunt
 ex suis Franci, qui longius & audacius vagantur.
 Caslettum à regijs capitur, & direptum incenditur. Apud
 sanctum Audomarum regius exercitus castrametatur:
 oppugnat oppidum: vastat quae foris sunt: Inclusi for-
 titer se tuentur. Primi Brugenses exeunt, obsessis solatio
 venturi. Mittuntur copiae à Maximiliano nouo terra-
 rum principe, quae cum ingrederentur oppidum, ingens
 exoritur ciuium tripudiatio: Funalia nocturne micant. In-
 soliti gaudij rex causas scrutatus, arbitratur adesse
 ipsum Maximilianum. Itaque soluit obsidionem. Maximi-
 lianus autem per prima Flandriae oppida vadens, consi-
 lium coegit belli gerendi. Visum est ad regem Francia
 mittere oratores aequa postulantem. Vbi perueniunt, rex
 scrutatus de mandato, remandat nihil esse magis sibi
 cordi, quam tranquillam cum omnibus pacem habere: quam
 si pati modo cupiat Maximilianus, mittat cum plena po-
 testate instructos oratores, rem pro sui magnitudine se-
 riosè tractaturos. Maximilianus ergo ex hac die sus-
 cipiens rerum administrationem, curam & prouiden-
 tiam dotaliu provinciarum, nè ad arma praeceptis in-
 uenis, ad arma ruere videretur, maioru fretus consilio,
 potentissimi hostis animu pertentauit, inducijs ad finem
 usque mensis constitutis. Sed cum Heraldis frustra inter-
 currentibus nihil fructuosum ageretur, inanes decurre-
 runt induciae, & ad bellum res redijt. Primi Gandauen-
 ses sup'ementu militum misere Duacu domino de Sa-
 mes,

mes, qui fines illos tutaretur. Relicta quoq; Karoli, cum legationem in Angliam ad fratrem Eduardum mittere decreuisset, audiuit nouam inter ipsos suos fratres perturbationem exortam: Nam dux Clarenſis in inſidijs, quas fratri regi parauerat, deprehensus, ſolemni Parlamenti ſententia damnatus, capite immerſus vino trucidatur. Rex autem Francia multis per Hannoniam, atque Burgundiam captis oppidis & arcibus, diſſimulanter tamen omnia fieri curauit, quaſi ignorante ſe res gererentur. Nam quoties opportunum videbatur, animum oſtentabat pacis cupidum, cum tamen hoſtilia omnia perageret. Ferunt nonnullos in Austria ducis fuiſſe concilio, qui regi omnia, qua intellexerint, prodidiſſe crederentur: Qua de re ſuſpecti, cum etiam verbis & ſermone notarentur, retraxerunt ſe in Franciam.

CAPVT XX.

Bononia interim in Picardia, non longè Caleſia, à Bregijs capitur, cum nullum ſibi praſidium afferrè intueretur. Hic comitatus, cum ſepè dominos mutàſſet, in pace Ambianenſi inter Karolum VII. Francia regem, & Philippum Burgundia ducem, redijt ad Burgundos. Captus Iudocus de Peyna vir ex Flandria nobilis, filiam accepit domini Deſquordes, regij per Artheſiam capitanei. Multi tamen in neutralitate ſe continuerunt, quòd rumor increbreſceret, rediturum de proximo viuentem, vt putabatur, Karolū Burgundum, qui res variè inſcuit. Tornacenſes ſemper inſenſi Flan- drenſibus, non erubuère publicis ludis fœdare nomen Philippi & Karoli clariffimorū ducū: ſed nunc à vicinis preſſi, laborabant commeatu: Suburbia eius exuſta ſunt: variatè fortuna capti hinc, atq; indè primarij viri.

Kkk 2 Dux

Dux Austriae processit cum expeditis in Hannoniam, receptis aliquot urbibus & castellis, quae pridem rex accepit. Nato deinde ex Maria coniuge filio, Fridericus Tornacensis episcopus inducias procuravit anni totius. Rex Francia nato ducis paruulo, misit equum faleratum amicitiae futurae pignus: Sed bello armantur equi, Bellum hac armenta minantur, ait ille. Certum est tamen, quod illae induciae multos retraxerunt in Franciam, qui iam descenderant in obsequium domus Burgundiae, per quos non difficile fuisset Arthesia recuperata. Cumque nihil ad pacem fructuosum per inducias procuraretur, exeuntibus treugis, rex in Burgundiam mittit exercitum: Et cum deserbuisset amor Burgundionum in Karoli prolem, praesertim tam exili praefecto ubique praesidio, nemine magnopere obsistente, Dola praecipua Burgundiae ciuitas capitur à Francis, & diripitur per Swiceiros regi militantes: Sed tamen filij Ludouici comitis sancti Pauli, odio singulari in regem, pro duce multa fecere, captis arcibus & oppidis non paucis. Nauigat armata nauis in Angliam comes de Nassow Engelbertus, senescallus Brabantiae, ut auxilia queraet Anglorum. Fuere autem ex Anglis, qui Francos classe iuuarent, ut mare infestum esset marinis duci subiectis hominibus. Dux ipse iam consilio rebus maturatis, valida manu, & quae Francis susseptura videretur, egressus est ad obsidendum Morinum, iam à Francis occupatum. Oppugnatur oppidum magnis viribus sex diebus. Vbi innotuit, agmine magno Francos, ductore Philippo Desquordes, descendere, qui certa spe semel expugnandi ducem, multis contractis copijs processit.

CAPVT XXI.

DVx Maximilianus in obsidione Morini certior de
 aduentu Francorum factus, noctū retractis clam
 bellicis apparatus, ordines instruxit, & quadrato
 agmine obuiam processit hostibus. Iuxta Bonini oppi-
 dum venere agmina sub mutuum ad spectum. Disponun-
 tur vtrinq; acies ad praelium: Iactis initio tormentis, pa-
 ri animo progreditur vterq; exercitus ad pugnam. In-
 choante praelio ad horam post meridiem secundam, ex-
 tractum est ad quintam, cum non cessaret ante noctem:
 Pertinaciter vtrinque pugnatur. Dux vbi conspexit
 Francorum pectora, non cedere certa, sed mori prius-
 quam fugerent, ipse pedes cum peditibus cepit inire pu-
 gnam, equitibus tamen in suo ordine durantibus. Vbi
 medium conspexere ducem suum Alemanni, tum vero in
 pectora vigor penetrauit. Urgent ferociter Francos,
 cedereq; loco compellunt: primis fugam ineuntibus,
 acrius perurgentur: Miscentur strages: multa Fran-
 corum millia perimuntur: Capti nonnulli. Nam & ex
 ducalibus non pauci periēūt, sed nihil ad numerū Fran-
 corū. Tam diū perseuerauit pugna ducaliū, donē cer-
 tior fieret dux, hostiū ductorē in Bonomā concessisse. Tū
 vero qui restitēre Franci, debellati sunt, vt fugā inirent.
 Sequuti sunt ducales ad duo ferē passuū millia. Certa
 iam erat duci victoria. Tū vero quid facto sit opus, con-
 sultatur. Morinum ad obsidionem repetere animus erat:
 sed alia sententia surgit. Iam enim Franci cedere vrbi-
 bus deliberabant, si dux, vt vincere, sic vti victoria po-
 tuisset. Nam in Morino & Atrebato tantus erat motus,
 vt venientem nemo ex Francis ducem expectāssset. Sed
 tum in Ariam concessit, pramissis impedimentis cum
 vulneratis, demolitusq; arcem de Mollena, vnde pluri-

ma ducalibus incommoda inferebantur, praefectum eius cum viris sexaginta, sublimi de trabe iussit appendi. Hac prima ducis insignis victoria, magnum illi nomen cum gloria comparauit. Franci tamen, ut sit, in suam retorquent laudem, quod Philippum de Ra- uenstein equitum praefectum, e suo cornu fugam coegerint inire.

CAPVT XXII.

Cum ageretur septuagesimo octauus post mille quadringentos, in oppido Hallis Magdeburgensis dioecesis florere, dum ciues unum sentirent, misera illos discordia cepit, quae pessundedit, promptissima ad evertendas vrbes causa: Nam proprietarij in salina, genus hominum per opulentiam iners, & superbum, contempserunt conciuces artifices: nec qui praesse debuerant, ita publicis ut priuatis commodis inseruierint. Contemptus & oppressio exasperauit multitudinem, ut intra mœnia grauis tumultuatio oriretur. Audiuerunt Misnenses principes, ex quibus Ernestus, Ernesti ducis Saxonia electoris filius, (archiepiscopus erat Magdeburgensis) vsi sunt prudenter occasione praestita, & urbem intus tumultuantem cinxerunt exercitu, certi quod ab una parte immitterentur. Facile etiam erat capi, quam nemo satis defenderat, arbitrantibus inuicem inter se & disidentibus, quod ab alterutra parte inuocati principes superuenirent. Sed communitas ipsa aequioribus animis accepit venientes, quod parum habens, parum amitteret: sortem suam, si non meliorem, non posse multo fieri deteriore: quod ante multis in vrbe seruasse tyrannis videbantur, nunc iustis subesse principibus ferrent equanimiter. Coniecti in vincula primores, argento & auro emunguntur: Multa quae pridem habuissent in salina, sunt
archie-

archiepiscopo ascripta, seruata tamen sua cuiq; proprietate: Quæ verò publicis erant vsibus deputata, principatui non proueniunt: Ità, dum superbia præsidentes modum non ponunt, inuenère qui frenum inijceret naribus eorū. Conuiuari, tripudiare, somno longo sepeliri, omnis eius generis hominum fuit cura: Discite mortales esse vigilēs, modestiam colere, pauperes non temnere, consilia rebus adhibere, proprij ordinis metas intueri. Per idem tempus, cum Ropertus Coloniensis archiepiscopus, placitis conuentis apud Nussiam stare recusaret, dum clam ex partibus Rheni in Westphalam fugere tentaret, captus capituli iussu, ab Hermanno Lantgrauio Hassiæ, qui in obsidione Nussiam multa fecit inclusus, multa perpressus, uè iterum ecclesiam maioribus implicaret laboribus, asseruatus est diligenter. Sed ubi post non prosperata illi apud Nussiam bella accessit ea calamitas, ut in suo vinculis teneretur, ex ipso animi dolore morbum contraxit, & è vita migravit. Sufficitur illi Hermannus memoratus, qui duro tempore stetit pro ecclesia, princeps de illa, & de omnibus optimè meritus: qui vsq; hodiè tenet eandem.

CAPVT XXIII.

Albertus dux superioris Saxonie, marchio Misne, fratris filiam Katharinam, per Rostochium insigni agmine duxit, ibi nauigium inscendens, in Daniam Iohanni regis filio nupturam. Multi cum eo fuere comites, aliquanti pontifices: Octingentis equis ingressus, auratis curribus puellam regiam regio more deduxit. In Copenhauen regia, regum nuptiæ sunt peractæ: Quibus principali ritu solemniter expletis, in Lubicam redierunt, auidi videre imperialem urbem. Placere cuncta Alberto principi: sed displicuit sub-

terraneus ille discursus foeminarum obuolutis vultibus : Magnum libertatis alimentum : Hortatur senatum & commonefacit, vt abusum illum curent antiquare : qui multis alioqui pudicis foeminis prestaret audaciam, impudicis suae stultitia praeberet incrementum. Accepit eam commonitionem senatus perquam benignè, interdixeruntq; illum absconditorum vultuum discursum. Seruatum est edictum aliquot annis, sed in antiquum abusum facile relabuntur. Dux aut in superiori eius loci pratorio ad faces incurrit eques equiti, infesta sub tecto hasta. Tum choræis indulgetur : & vbi aliquandiu feriatum est, in viam suam rediere alacres hospitaliter ibi habiti. Quo tempore, Embiccenses ciues ad arma semper precipites, stratagemate circumuenti, temeritatis suae penas luunt. Solent enim in frequentibus Saxonia vrbibus ciues, etiam artífiani, arma sua in prompto seruare, vt cum signum propinquantium hostium è specula dederit, effusi sine ordine, sine ductore ruant. Id sciens Wilhelmus iunior dux Brunsvici, cum Henrico filio, qui hodie rerum potitur, assumpto in societatem expeditionis Hassiae Lantgrauio, ac comite de Stalberge, videntum se cum aliquantisper praeuit, maiori agmine ad insidias delitescente. Ad primum hostium conspectum sonuit de turri signum : Ciues mussantes, arma corripunt, portis prouunt, & hostes insequuntur. Illi pectora diu praeuere venientibus, missilibus certantes, donè ciues magno numero conglobati, audaciores incumberent. Tum cedunt retrò militantes simulatione timoris, vt sequentes & urgentes ciues, protrahant ad insidias collocatas. Tum verò hostes consurgunt à tergo, & intercluso ad urbem itinere, ciues intercipiunt : capiunt, cadunt pertinaciter resistentes : Nongenti tum
ciues

ciues sunt periclitati, casti, captique, magno ciuitatis detrimento, quæ temeritatis suæ damna luit tam insigniter. Erat autem septuagesimus tum nonus post mille quadringentos, cum instruerentur ad militiam, in reliquum futuri cautiore.

CAPVT XXIIII.

MAximilianum ducem, vt omne genus experiretur belli, tum cœpit intestina dissensio cõturbare: Nam Gandauenses (populus ad temeritatem promptus) cœperunt queri de crebris impositionibus & collectis, quæ longè supra solitum crebrescerent. Neruus autem belli pecunia est: Nõsse oportebat ducem suum satis pro se contendere, quod capitis totiès discrimen ipse adiret. Tum verò belli impensam sine murmure facerent, quorum sanguini parceretur, & ipsi hostibus obijciantur. Mouit seditioni paratum populum, quod arbitrarentur primores nobilitatis ad hoc niti, vt sua expleant, ciuium exhauriant marsupia. Visum est illis esse in officijs publicis, qui suam potiorem, quàm publicam causam haberent: eamq; coniecturam de suis sumpsere moribus: quod nulla gens tam excrescit opibus in publicis officijs, quàm qui in occiduis partibus publicam tractant pecuniam. Vidimus etate nostra aliquot, qui ex infima emerere fortuna in eam opulentiam, vt arces in prædijs exadificarent. In Hollandia præcipuè oppido Dordrac, intestina tum ciues agitabat discordia. Iohannes autem de Egmundia baro, recepto in potestatem ducis oppido, facillè compescuit tumultuantes. Ex Geldria quoquè nonnihil rebellionis nunciatur: & tamen dux per capitaneos suos rem prosperè gessit: Nam Philippus de Beuers Flandriam occiduam tutatur, cum præfecto Zalazart. Alij quoquè in Hannonia prosperè res gerunt,

fugato & Wilhelmo de Arberg, qui tum regi Francia militabat, & Leodiensi episcopo per omnia erat infestus. Multa ducem impulerant, ut tum treugas iniret cum rege. Nam Geldria, ut diximus, motus novos concituit. Rex autem ante treugas, sancti Audomari, & Aria vrbes sibi reddi postulauit: cum dux vicissim Arthesiam totam reposeret. Duacum rex secretè iussit pertentari, impetique: Sed Gandauenses qui primi persensere, XL. millium exercitum conscripsere, malentes suis manibus remagere, quam extortam pecuniam permittant Alemanis in pradam: praesertim, quod eius oppidi commodis carere non possint, inde per annum deuectis in urbem suam frugibus. Sed tum valere induciae inter regem & ducem Austriae, per quas dux conuersus in Geldriam, motus eius compescere instituit, cum interim incola suo duci studerent paruulo. Grauiam oppidum tum cepere Brabantini, & tenuere diu. Inde cum in Cliuensem quoque ducem niterentur, res interuentu bonorum virorum ad tolerabiles conditiones exiuit. Hollandia parere suo principi inuita compellitur, inducys iam inter regem & ducem protelatis: Non cessauere tamen regis Camera cum infestare: sed defensum est egregie. Ducales vicissim tentauere Hespunum, sed repulsi sunt. Ita vicissim de violatione treugarum fiunt querimoniae, cum vtrinq; contenderint priorem partem alteram violasse, temerasseq; inducias pacatas. Sed tum iterum de integro annales treugae intercessere.

CAPVT XXV.

TRaiectenses per tempus episcopum suum exclusere, & Wulfardum de Veris sequentes capitaneum: quando etiam Iohannes de Dudenzel Gandauensium capitaneus, cum verbis contenderet aduersus nobilem Burgundio-

gundionem, ad mortem vsque vulneratus est, vt spiri-
 tum efflaret ipso die. Indignati Gandauenses proscri-
 bere voluerunt omnes Burgundiones de familia domi-
 nae Mariae. Quam rem comperiens ea domina, nonnihil
 cogitauit in populum, quod tamen, consilio freta mari-
 ti, omisit. Interim tertiam enixa prolem, Franciscum
 nomine, sub honore, vt ferunt, Francisci ducis Britan-
 niae: sed paruulus immatura morte interceptus, ad meli-
 ora regna prouolauit. Interim oppidum sancti Audoma-
 ripendè à Francis interceptum est: quod inprimis Bru-
 genses vitauere: qui nouo conscripto exercitu, immise-
 runt praesidium. In Traiectum verò intromittitur Io-
 hannes dux Cliuensis, cuius fratrem Engelbertum, eie-
 cto Dauid Burgundione, Philippi ducis naturali filio,
 voluere episcopum. Sed Hollandia totis illi viribus re-
 nititur. Initum est praelium iuxta Amersfordiam tribus
 millibus à Traiecto. Cæsi sunt ciues plurimi. Dux ipse
 Maximilianus descendisset, nisi eum nobilis de Arberg,
 & qui rebus nouis in Hannonia studuere, tenuissent. In-
 terim verò in maioribus Flādris urbibus tumultus erat,
 quòd nobiles quosdam ex urbibus proscripsissent: qui
 contempta eorum proscriptione, in medijs urbibus ob-
 ambulabant: & Brugis fortè res in magnam venisset
 commotionem, nisi dux affuisset: qui captis tribus ex
 praestantioribus vrbis ciuibus, rem omnem complacauit.
 Mira hominum in sensu mobilitas: quàm facile conci-
 tantur, tam seuiunt crudeliter: & deindè sanguine vi-
 so, facile iram ponunt. Quanti sine culpa perièrunt,
 quos in feruore subuerterunt, postea magno ære, si fieri
 posset, à morte reducerent?

Per ea tempora militares Holsatiae, cum pratenderent literas regis Daniae domini sui, immensam ab illo pecuniam mutuam petiuere: Idque cum crebrius sine intermissione agerent, voluit rex finem rebus dare: paucos ex suo concilio adhibuit, inter quos Lubicensis episcopus, & urbium vicinarum consulares oratores, euocauit in Zegeberg: Coram his constituit diem Holsatiae suis: ut quisque productis in medium literis, calculum rerum quas posceret, liquidum poneret: Ratione producta, unde eas, & in quos usus impendissent, de quo litera eorum loqueretur. Venere omnes metu magis, quam aliam spe exitii, quod exemplum formidaret cuiusdam ex suo ordine magni viri, qui inauditus in exilium agebatur. Erant qui fouerent spem accipiendae pecuniae, alijs etiam iam tunc dubitantibus. Et cum singuli citarentur, ut quisque rei suarationem iniuret: erant qui non aliud pratenderent, quam simplicem literarum tenorem, regium asserentes, ut literis suis, in quibus rex ipse loqueretur, testimonio sigilli fidem haberet, reponeretque, de qua illa loqueretur pecuniam: Nec enim post tot annorum interualla, potuit exceptionem non numeratae pecuniae obijcere: nec eius forte meminerat. Alij poterant exactum rerum suarum calculum ponere, pratendentes illo loco tantam impensam pro rege pecuniam, tempora quoque signantes: ibi fidem interposuisse, posteaque soluisse. Maior erat numerus eorum, qui in initio acceptis dono ab rege literis, cum pecunia nulla numeraretur, obligationem in literis habuere: Alijs etiam vicibus usuras, quae prouenerant, adiecere summa: ut alijs datis literis cum sorte prima cumularentur usurae: Eaque re nonnunquam iterata, immensam sibi debitam a rege pecuniam pratenderunt.

Erat

Erat autem rex Christiernus princeps humanissimus, & qui petenti nihil negare potuisset: Vnde factum est, vt largus etiam in dandis literis haberetur. Sed cum im- mensa excresceret summa, voluit omnes vna ratione abigere, nemini resposurus de literis, quæ de nihilo concepta dicerentur. Erat in illis qui obsecraret, vt rex, omni eius accepta substantia in prædijs & iumentis, sola arma cum equis militaribus linqueret, & fidem, qua se pro rege obstrinxisset, impleret, ipse abiturus in alienas terras, quomodo posset militans, panem inueniret. Non tenuere lachrymas qui audièrunt: Sed semel indurato callo pectoris, nihil humanum illi rex reddidit. Alius quidam, cum promptam pro rege pecuniam multis vicibus impendisset, & eadem facilitate cum ceteris abigeretur, abire recusauit, poscens ad regis præsentiam peruenire: Cum non facile admitteretur, ipse depulso iam nitore, ingreditur, explicans, quibus locis & temporibus æs suum expendisset expromptum pro rege, toties pro ipso capitis discrimen subisset: aliquando propter eum captus, sua se pecunia redemisset, & nunc velut ignotus abigeretur: non abiturum se, quin aliud audiat: alioqui calum & terram contestaturum: vitam impendere, quàm suos linquere paruulos exheredes, præoptaret. Illum rex verbis placatum, iussit ad constitutos terminos, deputatis locis, sua præstolari. Sed tum flentes abière, qui vt fidem impleverent, omni possessione sua se exuunt, ad inopiam redacti.

CAPVT XXVII.

EVocatis quoquè Thietmarsis in Rendesborg, idem rex hoc tempore ostendit imperiales literas, quòd terra illorum ducatus incorporatur Holsatia, parère regi, & legitimis suis heredibus inberetur: requisitque, vt in

vt in

vt in vim literarum illi praestarent homagij sacramenta. Quintus erat annus ex eo tempore, quo primum rex ista impetrasset. Illi paucis interloquuti, respondent, Imperatoriam maiestatem non rectè de facto instructam: eorum terrā, tanquā domino non subiectā, Holsatia ducatu coniuixisse: Si maiestati suae ostensum esset, terram ex multis annis subditam ecclesiae Bremensi, archiepiscopo eius ex multis seculis paruisse, qui etiam nūc in ea terra suos habeat praefectos, ex eo tēpore, quo primus Hartwicus archiepiscopus, nouissimus heres comitatus Thietmarsiae, facta commutatione, illū dederit ecclesiae, recepto Stadeni: quod ille quoque accederet ecclesiae per mortem eiusdem Hartwici, nūc Bremensis archiepiscopi: ea si Imperatori ostensa fuissent, nō hoc, quod dedisse videretur, contulisset: Ibi se viuere & mori, nūquā à diuo Petro discessuros. Replicatum est, subiectionem quam praetenderent, magis esse in verbo, quā opere: praefectos in terra, esse ad vanam speciem: ceterum administrationis habere nihil, nihil obedientiae: quotiēs vigeantur, illō refugere, vbi illis omnia sunt tranquilla, archiepiscopū non recognoscere: Proinde nisi pareant imperialibus literis, hoc se facturū, quod fuerit necessariū ad extorquendam obedientiam. Tū verō interuentu eorū, qui regi aderant in concilio, annales treuga constituitur: Quo interuallo deliberati, faciant quod fuerit ex eorū comodo, nē ad grauiora perueniatur: Itā tum disceditur. Idem rex tū quendam magni generis & amplae familiae militem, quod infinita in eū crimina deferrentur, quae vel ille, vel filij eius, illius cōniuentia peregerint, grauitè accusatū, cedere terra rebus iussit, inauditū, non conuictū, non damnatum. Ille cū adesset, permitti sibi veniam respondendi orabat, luiturū rebus

& cor-

corpore, nisi se de obiectis purgaret: tantū audiretur.
Sed rex eam induit iram in hominem, vt placari nō pos-
set. Abijt ille cū filijs in exiliū: inq̄, Gustroo apud Alber-
tum ducem Magnopolensem sese collocauit, meliora ex-
pectans tempora. Sed ille iam grandaeuus, aucta infirmi-
tate ex animi dolore, excessit e vita. Filij multa fecere
hostilia, donēc in gratiam redirent filiorum regis.

CAPVT XXVIII.

Iam Turcus Christiani nominis infestissimus hostis,
cum foedera, quae illi cum Venetis icta essent, volun-
tate summi pontificis, consensuq̄, principum Christia-
norum, Imperatoris, regis Vngariae, regis Neapolitani,
rumperentur: alioqui in ipsos Venetos omne pondus
recisurum. Id cum intellexisset hostis violentus, simulq̄,
insensus regi praesertim esset Neapolitano, ex prisca Ve-
netorum suggestione, cum quibus de regno Cypri ille
pugnaturus videbatur, si non Turcum metuisset: in-
genti classe aduectus à Velona in Apuliam, Hydruntum
obsedit: decima septima die expugnat: Episcopum loci,
dignitate & etate venerabilem, exquisitis supplicijs ex-
carnificauit: clerum extinxit: obuium populum perdi-
dit: iuuenes abduxit: foeminis abusus, & illa fecit, quae
solent irati victores omni crudelitatis genere sauiendo.
Iam Papa propius coepit res intueri: Iam mallet, quae
nepotibus impendit, in publicos Christianitatis vsus con-
uertisse. Vbi nunc frater Petrus, qui montes nauigat,
& maria sicco pede transiuit? Vbi comes Hierony-
mus illustris barbitonsor? Missis literis & nuncijs ponti-
fex excitauit principes, sed lethargo laborabant.
Dum autem ibi sauiret Turcus, propius castra sua Ro-
ma collocare meditatus: quod Saracenos eiusdem sua
legis consortes, meminisset ex annalibus, Italiam &
ipsam

ipsam Urbem aliquoties peruasisse. Matthias interea rex
 Vngariae latera pulsauit suae Bosnae, quae à Turco proximi-
 mis annis esset occupata, recuperauitque potenti virtute,
 vt magnificè compensata Apulia damna videretur. Sed
 ipsa, vt solet gloriari, prouinciarum domina Italia, vbi
 nunc ostentat aut priscas vires, aut magnum animum?
 Sedet ociosa, spectans incendia proximorum, & non
 attendit causam etiam suam nunc agi, cum paries pro-
 ximus ardet: immò iam domesticum cernit incendium.
 Sed anno proximo Ferdinandus rex Neapolitanus, cum
 pridem pro ecclesia militans in Florentinos, multa eorū
 praedia & castella occupasset, restituit, vno ex omni-
 bus sibi seruato, vt signum haberent in oculis, quo admo-
 nerentur suae in eos victoriae. Tum potissimum medita-
 tus hosti Turco occurrere, ad propulsandum eum de sin-
 nibus suis se comparauit. Interim Alphonsus filius eius
 dux Calabriae, comparatis copijs obsedit Hydruntum,
 iam à Turcis in se sum. Et cum magnus Mahumetes gen-
 tis Imperator, per id tempus plurimis locis bella gentibus
 inferret, Rhodiensibus, & Calabriae, & Vngaris oppo-
 sitis, in medio ipso feruore bellorū, vir bello natus, & qui
 plura confecisset vnus, quàm eius omnes simul praecesso-
 res, spiritum efflauit, magno Christianorum commodo.
 Perindè respirabant, quos ille regebat bello: Nam filij
 duo de patris successione contendentes, vt fieri solet in
 omni nouo regno, plurima commouerunt. Maior natū
 Baiazet, occupatis arcibus & vrbibus primarijs, accepit
 à subditis homagium: cum minor, qui ea se ratione suc-
 cessurum patri speraret, quod natus esset Imperatore
 patre, cum frater ex priuato genitus diceretur. Confu-
 git ille pulsus regnis ad fratres hospitaes diui Iohannis
 Rhodienses, quorū sciebat acerbissima in gentem odia,
 polli-

pollicitus reddere Constantinopolim, si Christianorum viribus reduceretur ad iustum suum Imperium, à violente fratre occupatum. Magister testatus hoc non esse suarum virium, ad Imperatorem misit illum: Qui impensis perinde grauari visus, ad regem Franciæ fecit peruenire. Ibi captiui specie nobilis iuuenis diu habitus est, donèc summo pontifici Innocentio mitteretur ab regni cancellario, pacifcente aliquot rubros galeros pro tanto captiuo. Papa illum in palatio tenuit diligenti custodia, fratre (vt aiunt) illius aliquot ducatorum millia annua pollicente, vt diligentius seruetur. Seruatus est in palatio supra pontificem, familia eius liberè per Urbem diuagante: mansitq; in ea custodia vsq; ad tempus pontificis Alexandri VI. qui venienti regi Karolo VIII. Franciæ, regnumq; petenti Neapolitanu, permisit illum, vt secum in castris haberet, vsurus eo ad bellum quod præferabat in Turcum. Sed ingenuus ille iuuenis, quod ita inter manus velut pila iactaretur, dolore animi contracto morbo, in itinere moriens defecit. Sunt qui illum spontè sumpto veneno aiunt perisse. Matthias interim Vngariæ rex, sumpta occasione vsus, quæ illi præstaretur per regnum Turcorum innotatū, vrgebat Turcum, pepulissetq; omni vicina regione, nisi eodem in tempore ab latere Austriæ vexatus, à Turco retractus, per hostiliorem Imperatoris nostri capitaneum, se cogere retur defendere. Ità non satis est nobis, nos ipsos defidere, & nihil pro Christianismo magnū agere, nisi etiam pro illius honore contendentes impediamus, & à bono reuocemus.

CAPVT XXIX.

ANnus erat à Christo nato, post mille quadringentos octuagesimū secundus, cum Maximilianū du-

ll cis

cis coniunx Maria, vnica Karoli filia, iam pregnant,
 cum in venatione equo cessitante delapsa, grauiter se
 laesisset, nec iuuenili leuitate rem eam pro palasset, con-
 tracto ex ruina morbo, diem suū Brugis obiit: ibiq; tu-
 mulatur in ecclesia beatae Mariae. Quod vbi regij ducto-
 res comperere, praecipue dominus Desquordes, Arthesia
 capitaneus, sancti Audomari urbem propè insidijs inter-
 cepisset: Sed praeventus est à diligentioribus ad custodi-
 am, quam esset ille ad insidias. Ariam tamen postea per
 proditionem recepit. Tum rex Francia hoc potius oppi-
 do, ad pacem ineundam se offererat, nihil magis sibi ef-
 se cordi testatus, quam videre pacem cū Flandria: Ma-
 le enim sibi sensit, cogitans de propinqua morte: & ce-
 pit agere, vt filia Maximiliani ducis Margareta, Del-
 phino filio suo desponderetur Karolo: peregitq; potissi-
 mum cum Gandauensibus, qui occultis saepe consilijs in
 Franciam respiciunt. Iam enim ex dotalibus pactis, qua
 interuenerunt duci atq; Mariae, constitit, Maximilia-
 num nihil habere iuris in terris dotalibus, sed omnia per-
 tinere ad iura filiorum. Vt autem administratione quo-
 que legitima tutela illum excluderent, filium & filiam
 eius magna difficultate ex Bruxellis in Gandauū trans-
 tulerunt, iam tunc cogitantes magis, quam edicentes,
 quod nullam patri relinquerent tutelam filiorū: Quip-
 pe, quia re ipsa probabant magnas opes sub manibus eius
 mirabiliter deperire, vt nulla pecunia, quantumcunque
 magna, illi (vt dicebant) suffectura videretur, agente
 nimirum facilitate, & profusa liberalitate, quam illi ad
 prodigalitatē imputarunt. Sed iustos interpretes res
 accipiens, nihil aliud prodit, quam principis benignam
 & facilem humanitatem: quae pecuniarū contemprix,
 opes mauult perdere, quam à se tristem quempia discere,
 dere,

tere, & in suos non vti liberalitate, quæ virtus est principum præcipua. Sed tum inuito duce, pacem cum rege Francia Flandrenses inibant: quæ mirum in modum displicuisse fertur Anglicis, prætentibus, non esse fœdus, sed iugum perpetuæ seruitutis. Interea dum dux in Leodienses mouet, occiderat enim Wilhelmus de Arberg Ludouicum Leodiensem episcopum, ducem de Borbonio, filium suum conmissus in locum surrogare, tota mole belli illi occurritur. Sed iam capitanei ducis, priusquam ille aduentaret, ceperunt oppidum sancti Trudonis: Obsidetur Leodium. Interim capitulum permissa sibi libera eligendi facultate, Iohannem de Horne baronem, obseruantialem Ordinis Minorum fratrem, elegerunt episcopum. Communitates trium in Flandria urbium primariarum, patre Maximiliano non requisito, hoc agunt, vt despondeatur Delphino Francia Margareta filia ducis & Mariæ de Burgundia: his pactis, vt proles mascula ex his prouentura, succedat in Burgundia, Arthesia & ceteris comitatibus, quos in Francia pro se & suis heredibus tenuisset dux Burgundia Karolus. Hæc tamen in primordio magis concepta, quàm conclusa, fuere.

CAPVT XXX.

Maximilianus dux, conuocato terræ concilio apud Alostum, quæ à rege Francia in perpetuum fœdus offerebantur, audiuit omnia mense Decembri. Mox de consensu concilij sui approbavit, & solennes ex suis oratores remisit in liberam ciuitatem Atrebatensem: vt quæ pridem in eo loco fuere concepta, nunc certis adhibitis modificationibus, ad plenum concluderentur. Erant oratores ex Flandria abbates quinque, cum militibus & militaribus eius regionis. Articuli verò plurimi, super dotalijs, & medijs temporis terrarum statibus,

& super casibus qui prospici poterāt, vt omniquaquē re-
 bus consultum videretur, concepti fuere, qui tum placu-
 erunt. Verū cū rex ex conuentione remitteret solen-
 nes nuncios, qui puellam deducerent in Franciam illius
 gentis moribus educandam, data est in manus comitis de
 Belloioco, & coniugis suae, quae filia erat regis Ludouici.
 Sequuta est illam Katharina de Geldria, Adolphi ducis
 filia, postea data coniunx Renato duci Lotharingia.
 Dux Maximilianus iniquo tulit animo, filiam duci in
 Franciam: sed ea qua caetera tum facilitate permisit.
 Indignatus tamē Flandrensibus, redijt in Antuerpiam.
 Tum gubernationem filij fertur suasu concilij permisis-
 se cognatis de materno sanguine, Philippo de Rauens-
 steen, Philippo de Beuers, de Genthusen, & de Rape-
 ghen baronibus: quam postea magnis de causis commis-
 sionem reuocauit, misis literis per Flādriam & Braban-
 tiam: Nam hoc erat protinus exui omni administratio-
 ne terrarum, & nihil agere in omni ditione filij. Flādria
 verò membra, cum memoratis de sanguine proceribus
 congregata, literas reddiderunt, rationabiles causas
 pratendentes, cur filij tutelam gerere pater non posset:
 offerentes stare iuri in Parlamento Francie, aut coram
 rege, qui supremus Flandria dominus censeretur. Dux
 verò tum mouit in Traiectum: Nam ciues euocatū spe-
 cie pacis, episcopum tenuerunt captum. Dux autē ob-
 sessam penē duobus mensibus ciuitatem cepit. Ibi verò
 tum rebus ex sententia compositis, tam cum Geldrensi-
 bus, quā Cluensibus, oratoribus noui regis Francia oc-
 currit: Nam Ludouicus pater in fata concessit: cui vix
 pubes filius Karolus in regiam dignitatem succedit: qui
 primordia regni pace & reconciliatione pulchriora fieri
 reputabat. Venit Antonius de Burgundia Karoli ducis
 frater,

frater, consanguineus naturalis, & duce salutato, verbis regis generi suo pertentavit res componere inter ducem & rectores Flandriae, ac nobilis filij sui tutelam gerentes: in quibus erat Antonij filius, Philippus de Beueren. Sed frustra rem tentavit. Persentiens dux quod Brabantini conspirare inciperent cum Flandrensibus, burgimistrum Antwerpiensem Machlinia comprahensum, deduci iussit in oppidum Viluordiam: ibiq; gladio feriri, quod conspirationem in suum principem, cui sacramenta prestisset, & alere & augere diceretur: cōquieuitq; perinde Brabantia & in fide permansit.

CAPVT XXXI.

Per tempora autem secundi & octuagesimi anni, inter alia multa quae insignia gerebantur in multa terris, conspicua fuit mors duorum principum atate nostra in regionibus nostris maximorum. Mortuus est enim XXII. Maij rex Daniae Christiernus, princeps humanitate & clementia illustrissimus, quem sua liberalitas, quae praecipua virtus est principum, saepe ad indigentiam, quod dictu mirum est in tanto rege, contrusit. Sed non potuit egere diu in ijs regnis opulentissimis. Qui si rerum suarum ordinem tenuisset, quem tamen in regnis aquilonis difficile est seruare, omnium non modò nostrae atatis, sed multorum seculorum clarissimus rex habitus fuisset, nūc etiam inter clarissimos aquilonariū regnorum numerandus. Circa festum quoque diui Iacobi rebus excessit humanis victoriosus dux Brūswiccessis & Wilhelmus nonagenarius, qui comitatus plures suae adiunxit ditioni: Euersteen, & unstorp, Hallermund, & elpe, & Homborg, quatuor comitatus cum vno dominio: Septem capitalibus prelijs (ita vocant, cum totis confligitur aciebus) dimicauit victor: quod praecipuum & ra-

rum decus ferunt nostrorum temporū. Sed hoc antiqui
 conferri non potest ducibus: quorum alij quinquaginta,
 alij etiam septuaginta praelijs dimicârunt, M. Marcellus
 & C. Caesar. Erat tum alia ratio belli gerendi: sed pro-
 culdubio neq; ingenio, neq; viribus minor. Primū Wil-
 helmi praelium in Bohemos erat iuxta oppidum Brux in
 eo regno, vbi hostibus profligatis campum ipse tenuit. Se-
 cundum erat in militares Hildesemensis diocesis, homi-
 nes vbi conspirant, vnum sentientes, magno principi non
 impares viribus: Dimicatū est ad oppidū Gronde. Ter-
 tium aduersus regē Danie in aurora ad oppidū Flen-
 borg in die sanctorum omnium, cum Scandalicis viribus
 dux militaret pro ducibus Slesuicisibus propmque
 suis. Quartum erat in Turcum, cum pro Imperatore Si-
 gismundo in acie conflisisset victor apud Galatiam. Ea
 autem praelia non satis sunt explicata in annalibus.
 Quintum erat in archiepiscopum Moguntinum non lon-
 ge ab arce Homborg. Sextū praelium in comites de Ho-
 ia, in districtu comitatūs de Zwelpe. Septimum in Mau-
 ritium de Oldenborg comitem, cum hostes eius numero
 & viribus prestarent. Octauo congressus mortis succu-
 buit: qui est exitus omnis carnis. His trophais inclytus
 dux gaudet diu memorandus inter summos principes:
 Filios reliquit Fridericum & Wilhelmum: Ex Wilhel-
 mo vidit nepotes.

CAPVT XXXII.

Quo etiam tempore Holsati in cœtū conuentumq;
 Kilonem exciti, vt de principe deligendo, quod
 ipsi vocant, deliberarent: aderat Iohannes Christierni
 regis maior filius, iam Danie rex viuo patre, & in Sue-
 diam electus, in Norwagiam verò hereditario iure suc-
 cedens: quod ius etiam fratri titulotenus permisit, solus
 ille

ille regnans. Fridericus eius germanus frater iam impubes, nihil agebat. Sed hoc inter proceres presente amorum principum matre agebatur, quomodo in ducatus succederent Slesuicensi & Holsatia. Ibi tum visum est multis equum, ut quoniam Iohannes rex magnis prae-dictis regnis patri successit, fratri permetteret ambos ducatus: alterum beneficio feudi, vnde regi obsequeretur: alterum compensatione regnorum, ut quadam paritate, illi quoque regis filio, de paterna ditione magnum aliquid remaneret: idque matrem amorum inuid ferunt contemdisse, & proculdubio perfecisset, nisi vtrunque suum esse filium testata, ambobus mallet prospicere quam vni: Sciebat fluxam fidem regnorum. Iam enim dudum Suedia defecit a parente. Ideo facile in eam sententiam Danorum proceribus accedens, inclinavit, arbitrantium equum esse, ut quoniam duo regna Daniae & Suediae essent electiva, ut aut Fridericus Norwegiam pro se desumeret, & fratri dimitteret ducatus ad aequationem eius regni: aut si id nollet, ex aequo pateretur diuidi ambos ducatus, ut virique, ex successione, in utroque pars proueniret. Itaque factum est, ut concisos minutis ambos principatus parirentur, Danis maxime conuictibus, ut post fratres, quos germanus deuincit amor, nepotes forte dissidentes facile esset ad unitatem reducere: cum utrobique possideant virique, vnde se tueantur. Erat eodem anno alius quoque conuentus in Rendesborg, ubi de statu & omni regionis consistentia, super immunitatibus, quae nonnullis locis permissa essent, sermo habeatur: Sed tum nihil super his est constitutum. Maior autem conuentionis causa fuit precaria, quod multis quae relicta essent a rege debitis exoluen-dis, magno opus esse videbatur. Annuerunt prelati & militares, ut ex quoque vomere bini soluerentur aurei:

Quæ pecunia tū ita distributa est in multos, vt vix modicum quid acciperet, qui ingentibus summis sua pridem impendisset. Ità liberalissimi principis multa largitiones deposcerunt.

CAPVT XXXIII.

MAximilianus dux Austriae, dum in Traiecto inferiori accepta in deditioem ciuitate, omnia pro voto constituisset: muriq; parte deiecta portam incastellasset, in quam imposito praesidio curauit ne ad rebellionem redirent. Interim per absentiam eius creuit audacia trium Flandriae oppidorum, quæ frequentibus ad regem Francia legationibus utebantur. Pertasum est ducem eius rei, & immisso capitaneo, fecit teneri redeuntes ex Francia oratores eorum. Philippus de Rauesteen curauit ob id de medio fieri eundem capitaneum. Interim Wilhelmus Rim Gandau, homo audacissimus, duci rem omnem eo loci fecit aduersam: Dux tamen dissimulante per occidentalem Flandriam transiens cum expedito agmine, fertur constituto die oppidum Bruggense irrumpere constituisse, accepto cum quibusdam oppidanis, quos conscios habuit, die, quæ esset vigilia sancti Matthiae, quo applicaret. Sed cum esset bisextilis ille annus, idq; à duce minus aduertetetur, priori fertur aduolasse die: stetitque explicitis signis & agminibus extra portam, expectans aperturam, de qua antè conuenisset: Sed rebus in vrbe imparatis, stetit ociosus: coepitque tumultus in vrbe, vel suspicantium, vel deprehendentium proditioem. Itaque iugulantur aliquot boni viri, & defauit gladius in vrbe publicus. Per quæ tempora adunatis Gandau membris, verbum fecit praesidens Flandriae de gerendo bello in archiducem Austriae, qui administrationem quærens rerum filij sui, terram

terram turbaret. Insuper accusabat ducem de inito foedere cum Anglicis, quod patriæ statuta vetuissent. Cùmque longa oratione in eam rem perorasset, rogauit sententiam singulorum. Iussi dicere primùm abbates, vnus respondit pro omnibus: Nè forte, inquit, quis in verbo reprehendatur, operæ precium videri omni clero conuocato, responsum edere scripto: Idq̄ placuit. Responsum est ergò postera die tribus præcipuis in omni controuersia capitibus, per summas rationes & optimas causas elisis: Quorum primum erat, de causis prohibendi ducem ab administratione legitima tutela, quas cum omni modestia obtinuerunt, non visas esse legitimas adstruendo: Alterum de precibus pro pace ad Deum interponendis, facile fuit annuere: quia debitum erat polliceri. Tertium de sumptibus communi onere supportandis per belli tempora, quæ sunt bona ratione à clero subuersa. Gandauenses autem pro consueta temeritate multa sibi arrogauere: Missam ad se legationem ex Francia contempserunt: Omnia opportuna bello loca occupauere, Slusam, Cortracum, Aldenardum, Geraldi montem.

CAPVT XXXIIII.

Venerat deinde anno quarto & octuagesimo, solennis ambasata ex rege Francia: Archiepiscopus vnus, dominus Antonius de Burgundia. Principes autem de sanguine cum pupillo Brugas se recepere, quòd prospicerent ducem oratoribus regijs occursum Gandauum, nè præsentem filium abiens secum abduceret. Sed dux ipse Bruxellis remansit. Gandau autem legatio regis acerba depromitur: Non placere regi, quam Flandrenses prætenderent, ducis dehonestationem, quòd focer regis esset, quòd Imperatore Romano patre illustraretur: honorẽ eius esse regi penitus animo, eumque

multis ex causis tueretur: Impium esse, filium abstrahere patris gremio: Proinde paratum regem, nisi resipiscerent ab errore, decem militum millibus adiuuare ducem. Conuentus deinde omnium placito indicitur in Teuremundam, (limes hic est Flandria) ubi conuenere principes de sanguine, Flandriae status, dux ipse cum magnifico comitatu. Post multa inuicem tractata, conuenit inter omnes, filium patri reddendum, eo quod non alienus esset, sed legitimus tutor rerum filij: & quod pensum plurimum apud omnes mortales habere videretur, caput esse illum ordinis ac fraternitatis de Aureo vellere, instituta per Philippum ducem, Karoli patrem, pueri maternam proauum: Additum, quod officarij in ditionibus non extranei Alemanni, aut Burgundi, sed indigenae proficerentur. Hac quamuis conuenta placuissent, tamen ad executionem peruenire non poterant, tumultuante populo trium in Flandria urbium. Contenderunt tum Flandrenses summopere nundinas Antwerpiae conturbare, quarum munere ea urbs excresceret in immensum, in magnum Flandriae detrimentum: egeruntque cum Anglicis, ut pannos suos Brugas perducerent, ibi distrahendos, ut emporium illud suo honore atque emolumento non fraudaretur. Multa in eam rem egisse contendit Iohannes Capenolle Gandauensis capitaneus, ex caligarum factore in eum modum proficiens: qui cum quingentis egressus urbem armatis, per Alostum locis opportunis, itinera petentium Antwerpiam conatur impedire. Iterum interuentu Romanorum Imperatoris conuentus indicitur ad res componendas, quod altioris honoris locus filio pararetur: Multa tamen frustra sunt attentata. Interim Sasstungen firmare Gandauenses praesidium, ut de Scaldi flumine nemo posset in Brabantiam peruenire:

Quae

Quæres incommodo non paruo affecit Antwerpienses. Cumq; illi se aliquando exaduerso in armis ostendissent, Gandauenses prodeutes magna multitudine, non longè Antwerpia, in fluminis ripa ligneum sibi firmare præsidium, Roboream appellant domum. Ex aduerso aut iuxta Carthusiam firmatum est simile ab Antwerpiensibus receptaculum, Trucalis domus, ut alternis minis sibi obiacerent, ictibus vanis bombardarum tonantes in aëra. Adiere deinde ducem multi nobiles, qui auxilia illi in Flandriam obtulerunt: sed non erat Maximilianus princeps oppugnare sui filij ditionem. Inter alios Wilhelmus de Arberg, cum apud ducem contempta videretur, quam afferebat, opera, se Gandauensibus in ducem præbuit capitaneum: Sed neq; ibi acceptum habere virum sanguinari-um. Vocabant Gandauenses Antonium de Burgundia: Sed illo recusante, Iacobus de Sabaudia, de Remont, & sancti Pauli comes adsciscitur. Ille veniens, conciliū Brugis contraxit, ex animo agens de concordia inter partes, ne regis sui incurreret offensam, si præcipitaret bellum, quod regi displicere videbatur: nam ex illius erat sententia, futurum socerum suum non excludi gubernatione terrarum, & ab administratione rerum filij sui. Sed non erat quod duras posset inflectere ceruices Flamingorum.

CAPVT XXXV.

Interim dux Maximilianus in Selandia sedit pro tribunali, vocans in iudicium Wulfardum dominum de Veris, quod contra se dominum suum defendisset Traiectenses. Ille locis se tutis continet. Discedente duce, ille reuersus puniuit quosdam ex subditis, qui præsentate duce in se dixisse testimonium ferrentur: Nec fides diutius ille prouincia, sarcinis compositis, cum vxore liberisque cõtendit Gandauum, quæ nusquam alibi securus à duce videre.

videretur, accusabatq; ducem apud amicos in Francia, quod vxor eius indè orta esset, fingens quod filias suas dux Alemannis suis copulare coniuges miteretur, vt odium illi constaret. Indè rectores oppidorum in Flandria principalium, missis literis, capitaneos sollicitabant, magnis promissis inuitates, ad gerendum bellum in ducem. Dux autem mouens ex Mechlinia, non contemnendo exercitu descendit in Flandriam, Alostum, Teuremondam, Aldenardū, & reliqua opportuna loca in potestatem accepturus. Primum Aldenardum minis eius concessit: Indè Teuremonda. Multa fiunt leuia praelia, incommoda, damna sine fine, vastationibus, incendijs, gladijs. Flandrenses militum Francorum insolentiam non ferentes, se ab illis absolunt, versusq; in Francos dux, saepè eos prosligauit, qui starent pro vrbibus: In oppidis (vt fit) varia hominum studia conciuere crebram in illis turbam: Nam qui ducem ausi sunt vel nominare, mox vt proditores proscribuntur. Hunc rerum statum miseratus ipse dux, cum non posset in authores infamia sua vindicare, quod eum dicerent dilapidatorem rerum filij, inutilem terrarum gubernatorem, venisse ad eos inopem vt saginaretur, nihil eum suis viribus posse. Maiorem exindè manum militū dux ipse contraxit, vt ostenderet contumacibus fabulatoribus, quid mererentur. Ergò multis locis Flandrenses sternuntur: In Niniuero, in Geraldi monte, ceterisq; locis: Nec illis profuit Gallica militia quam habuere. Vltor superbia Deus adstuit duci, & vindicauit in contumaces: nisi quod authores scelerum, gubernatores maiorum vrbium non attigit: Vastitas tamen terra pertinet & pertingit ad omnes. Intereà cum multa saepè fierent in inquirenda inueniendaq; pacis media, per principes, per submissos oratores, per

per clerum regionum: nihil tale potuit excogitari, quo placarentur animi Flandriam gubernantium: Pertinax erat studium partium. Videbatur æqua deposcere Maximilianus, vt tradito in manus eius filio, sex vtrinq; arbitris causa mandaretur agenda. Sed nihil apud pertinaces. Arbitrabantur, id quod verisimile fuit, si semel in paternas manus filius recidisset, difficile iterum eruere fore: Nec tamen formidabant puellam germanam in manus dare Francorum. Sed durius illis visum, carere puero quàm puella? Illa enim transiit in ius mariti.

CAPVT XXXVI.

PER quod tempus, nè diù Saxonia inconcussa maneret, Henningus Hildesemensis episcopus, qui multa fecit priusquam ad tranquillam ecclesiæ suæ gubernationem perueniret: cum post septem annos persentiret necdum esse emollitos ad plenum suorum in se animos, & ad tranquillitatem iam grandæuus adspiraret: cum propinquo suo Bertoldo Verdensi episcopo loquutus, modesta sibi reseruata portione egit, vt ille acciperet ecclesiam apostolica prouisione, suæ nihilominus Verdensis administrationem papali prouisione, consentiente vtroq; capitulo, retineret: Idq; annuentibus virobq; patribus in capitulis, prouidente summo pontifice, ita est constitutum. Henningus apud ecclesiam quiete sibi constituta, totus in Deum conuertitur. Bertoldus multa nobilitate stipatus, ad Hildesensem ecclesiam omnium gratulatione introducitur. Non tamen fuit diuturna eius ad ciuitatem & ciuium in se tranquilla conuersio, quod neq; integro affectu ciuitas dimisisset Henningum suum, pro quo tanto labore sudasset, & iam apud Bertoldum licere sibi quod merita præsumeret, non videret. Itaq; aduersan-

uersentem animum statim in apertum bellum habuere paratum: Omnis ecclesia militia cum magna parte capituli inhaesit, ut debuit, episcopo. Henricus dux Brunswiccensis & Wilhelmi filius, iam rerum potitus, ipsis Hildesemensibus aduersatus, episcopo tulit suppetias. Causa belli tanti, quod exhausta bellis ecclesiae succurri poposcit à ciuibus pontifex, permissa rerum in vrbe venalium tolerabili impositione: (Gabellam Itali vocant) Sed cum ciues induci non possent, armis cogendi, & malis edomandi videbantur. Sed durum à stirpe genus frangi potuit, flecti non patitur. Multa vicissim fuere leuia praelia: bis dux iunctus episcopo, totis agminibus in urbem versus, oppugnauit: Aliquando dimissis iumentis in pedes constiterant, properantes ad proxima vrbi repagula: ibique stantes in aduersos ciues pugnauere. Egressi deinde ciues, Sublimem, quam vocant, Hamelen expugnant, ibique captos aliquot militares abstraxerunt. Crebrius ad vicina vastabundi procurrunt, eodem sole reuersi in urbem: Multa inuicem intulere incommoda. Vicina vrbes, quod causa quoque illarum agi videbatur, tulere ciuibus auxilia. Venerat comes de Reiberge cum expeditis de Westphalia militibus trecentis quinquaginta, petiturus urbem Hildesem, ut illis militaret. Id rescit dux Henricus, statuitque cum ecclesiae militibus opportuno loco illis insidiari, inter Leinam & Deistram, ad montem quem vocant Peuters, incurrerunt captis omnibus. Sed tum se maior hostium manus prodidit. Brunswiccenses, Luneburgenses, Goslarienses, Magdeburgenses, Embiccenses, Gottingenses, Northemenses, Stendalienses, hostilia nunciauere, & collatis armis introducere, nemine in aduersum prodeunte, per munitionem Buckendal: episcopos Osnaburgensem, Mindensem, de

sem, de Lippia, de Hoia, de Scowenborg, de Diepholt, comites & barones, & Henricum ducem de Brunſuico Tranſſylvanum de Grubenhagen, qui magna ſpe ingreſſus, quod ad poſſeſſionem aliquandò antiqui, ut ferebat, dominiꝝ, ducatus de Brunſuico, tantis collatis in vnum armis, reduceretur. Sed tunc incommoda multa ſunt collata terris: Oppidum Sarſtede exuſtum, magnis licet viribus deſenſum. In terra Brunſuiceniſi multa eſt vaſtitaſ irrogata, & poterat eſſe maior, ſi vnum omnes ſenſiſſent: Multa quoq; exuſtiones in terra Gotingenſi: Nec aliud tanto molimine peractum eſt, quàm ut rurales caſa per agros exurerentur, agri vaſtarentur, præda abigerentur: Aliquot viciffim captiui alternauere. Sed nihil tale prouenit, quod equaret captum cum commilitonibus comitem de Weſtphalia, duobus fere annis tracto bello.

CAPVT XXXVII.

Annus erat octuageſimus quintus, cum graui inuicem odio, hinc dux Maximilianus, inde verò Flandriꝝ ſeuirent: quibus erant ductores Iacobus de Remont, comes ſancti Pauli, & Philippus Deſquordes cum armatura ſua. Statim verò cœperunt eſſe Franci Flandrenſibus ſuſpecti, quod colloquium fouerent, alter cum Philippo de Rauenſteen, duci tum adherente, ex eo die, quo placita inter oratores regis conſtituta Flandrenſes non implerent: alius etiam, quod criminaretur ipſi duci verbum feciſſe. Itaq; formidantes Flandriꝝ nè in manus ducis proderentur, paulatim ſe à Francis retraxere. Percrebuit rumor, quod in manus ducis iterum tradenda Brugenſis vrbs diceretur. Iterum tumultuatio grauis in ea conſurgit: noua in ſuſpectos cœcitatio: Nec Gandavi maior erat tràquillitas.

Cum

Cum enim multa foris experirentur aduersa, & Wilhelmus Rim, & Iohannes Capenolle cum manu valida contenderant Alostum: Interim Matthias Speiart exoritur, alius in Gandauo capitaneus, qui partibus ducalibus populum, cum abessent capita factionis, inclinauit: missisq; per fraudem nuncijs Alosto euocauit & Wilhelmum & Iohannem memoratos, specie magna rei, cui adesse oporteret, contrectanda. Mox uincti trahuntur Gandauum. Wilhelmus cum Daniele quodam plectitur capite: Matthias à rege Franciæ, ad quem ibat orator, militari cingulo, ut esset auratus miles, decoratur. Mansit igitur Matthia procurante, diu cum filio pater. Cum iam indignaretur offensa vrbs, quod numerosior, quam cui posset obistere, dux esset intronissus, cæsis gladio qui ferocius sunt inuecti, cunctis uidentibus, dux filium suum transtulit Bruxellas. Slusæ autem insula prefector dux ipse destituit, cuncta in suã transferens potestatem. Interim Wilhelmus de Arberg artis ingenio captus, supra Mosam Traiecti gladio caditur, quod episcopum Leodiensem occiderit, quod officialem eius oppresserit, quod ligam cum Francis duxerit. Omnia iam ex ducis sententia constituuntur, quod qui rebellionis conscij inuenerentur, si de aurei velleris ordine essent, per fratres, ceteri per leges punirentur. Innouatis Gandauo leges (ita uocant qui concilium publicum faciunt in oppidis, per singulos annos iussu principis renouati) multi sunt proscripsi, multi in uinculis habiti. Hoc etiam statu, cum iam dux victor hostium uideretur, in Leodienses quoque, qui quieturi non uidebantur, inque oppidum sancti Trudonis, quæ placuere, constituit.

DUrabat per id tempus bellū in Saxonia, in quō sua quisq; odia prosequitur. Gottingenses tum cepere arcem Iunde, & castellanum eius duxere captiuum: Oppidum Northem sub arce Hardenberg captum & incineratum. Goslarienses arcem Hartesborg expugnauere, quæ illis semper erat in diabolium malum. Sed Henricus dux Brunswici, in societatem deuocatis militibus ecclesiæ Hildesemensis, adiequitabat Goslariam, ostentans illi cum non multis. Ciues elati recenti victoria, facile excurrunt: ducem, vt putabant, nullo negotio repulsuri: Ille, quod non cauebant, simulata fuga, retrotulit pedem. Ciues immemores, quid recenti memoria Embiccensibus acciderit, acrius cedentem perurgent sequentes, donc collocatis insidijs intercepti caduntur, capiuntur, abducuntur, ære emunguntur. Stabat in vrbis porta vir militaris, casuum illorum peritissimus, qui ciues sequi suos parantes, vix potuit in tuto continere, nè in idem periculum sequentes cum prioribus laberentur: Cernitis, inquit, turbatos ordines, vestros cadi, capi, fugari: Et quid nisi in apertum ruitis periculum? Si iam ed peruenissetis, nihil vobis prosperius, quàm intentare fugam, si permetteretur. Sic agitur cum vrbicis, posteaquàm audaciæ suæ nullum ponunt modum. Quis nocuisset stantibus intra sua mœnia? Quis vel ad proxima pugnantibus? Satiusq; erat amittere pauca quæ abigerentur iumēta, quàm talem videre exitum, dum audent procurrere, & vt ipsi putant, ostentare vires, certare pro gloria, quibus satis superq; esse debuit, incolitatem suam tueri. Aequè enim proficiunt militares in mercaturis, & ciues in armis: Sorte sua contenti sunt pauci. Sed hic sit huius modus voluminis.